

# **CAPTIVES**

-Skattespørmål ved konserninterne forsikringsselskap

Kandidatnr: 346

Veileder: Erik Friis Fæhn

Leveringsfrist:09.05.2003

Til sammen 17997 ord

27.05.2003

## **Innholdsfortegnelse**

<b>1</b>	<b><u>INNLEDNING</u></b> .....	<b>4</b>
1.1	OVERSIKT .....	4
1.2	KORT OM TYPISKE TREKK VED CAPTIVES – KONSTRUKSJONER OG DISPOSISJONER ...	5
1.3	HENSYN OG BEGRUNNELSE FOR BRUK AV CAPTIVES.....	7
1.4	OVERSIKT OVER DEN VIDERE FREMSTILLING OG AVGRENSNINGER .....	9
1.5	KILDER OG METODE .....	13
1.5.1	LOV OG FORARBEIDER .....	13
1.5.2	RETTSPRAKSIS OG DEN ULOVFESTEDE GJENNOMSKJÆRINGSREGEL .....	14
1.5.3	LIGNINGSPRAKSIS .....	15
1.5.4	UTENLANDSK RETT OG OECDs RETNINGSLINJER .....	15
<b>2</b>	<b><u>FRADRAGSSPØRSMÅLET</u></b> .....	<b>17</b>
2.1	HJEMMEL FOR FRADRAG OG RETTSLIGE UTGANGSPUNKTER .....	17
2.2	GENERELT OM HVORVIDT PREMIEBETALINGER TIL CAPTIVES GIR FRADRAGSRETT ..	19
2.3	BEGREPET ”FORSIKRING” I SKATTERETTEN .....	21
2.4	KRAV TIL RISIKOSPREDNING?.....	22
2.5	”HORISONTAL” FORSIKRING.....	24
2.6	KRAVET TIL RISIKOOVERFØRING .....	25
2.6.1	KRAVET TIL FORSIKRINGSAVTALE SOM BETINGELSE FOR RISIKOOVERFØRING .....	25
2.6.2	KRAV I FORSIKRINGSLOVGIVNING SOM BETINGELSE FOR RISIKOOVERFØRING .....	26
2.6.3	KRAV TIL CAPTIVETS DEKNINGSEVNE SOM BETINGELSE FOR RISIKOOVERFØRING.....	27
2.7	ULIKE TYPER DISPOSISJONER I RISIKOOVERFØRINGEN.....	32
2.7.1	”FAMILIE-” VS. ”SELVSTENDIGHETSDOKTRINEN” .....	32
2.7.2	BETYDNINGEN AV FRONTINGSELSKAP .....	36
2.7.3	BETYDNINGEN AV SELSKAPSGARANTI, COMFORT LETTERS MM. ....	37
2.8	SKATTEMESSIG GJENNOMSKJÆRING.....	40
2.9	SÆRLIG OM ”VERTIKAL” FORSIKRING.....	44
<b>3</b>	<b><u>INTERNPRISSPØRSMÅLET</u></b> .....	<b>48</b>

<b>3.1</b>	<b>GENERELT OM ARMLENGDEPRINSIPPET OG PRISING AV PREMIEBETALINGER TIL CAPTIVES .....</b>	<b>48</b>
<b>3.2</b>	<b>KORT OM VILKÅRENE I § 13-1 FOR JUSTERING AV PREMIEN TIL CAPTIVET .....</b>	<b>50</b>
<b>3.3</b>	<b>INTERESSEFELLESKAP OG AVTALEVILKÅR .....</b>	<b>51</b>
<b>3.4</b>	<b>KORT OM DE ULIKE PRISINGSMETODER OG ANVENDELSEN PÅ CAPTIVEFORSIKRINGSTJENESTER.....</b>	<b>54</b>
3.4.1	SAMMENLIGNBAR UKONTROLLERT PRIS-METODEN .....	55
3.4.2	KOSTPLUSS-METODEN .....	58
3.4.3	METODEVALGET .....	61
	<b><u>LITTERATURLISTE .....</u></b>	<b><u>64</u></b>
	<b><u>LOVREGISTER.....</u></b>	<b><u>65</u></b>
	<b><u>LOVFORARBEIDER.....</u></b>	<b><u>65</u></b>
	<b><u>RETTSPRAKSIS .....</u></b>	<b><u>66</u></b>
	<b><u>LIKNINGSPRAKSIS .....</u></b>	<b><u>66</u></b>

# 1 Innledning

## 1.1 Oversikt

Premiebetalinger til konserninterne forsikringsselskap, eller *captives*, har særlig reist to skatterettslige spørsmål. For det første om premiebetalinger til et captive er en fradragsberettiget forsikringsutgift i skatterettslig forstand, jf. skatteloven (sktl) av 26.03.99 nr. 14 § 6-1. For det andre om forsikringspremiens størrelse er fastsatt innen armlengdes avstand eller påvirket av interessefellesskapet mellom forsikringstaker og captivet, jf. sktl § 13-1.

Begrunnelsen for å opprette konserninterne forsikringsselskap er i korte trekk for å oppnå forsikringsdekning som ellers ikke er tilgjengelig på det åpne forsikringsmarked. Ved siden av forsikringsmessige behov ligger ofte bedriftsøkonomiske betraktninger. Skattemessige hensyn kan også ha betydning for valget av *captives* som forsikringsform.

Konserninterne forsikringsselskap er ikke et nytt fenomen. I Norge har *captives* vært anvendt allerede fra 1920.<sup>1</sup> Skattespørsmålene er derimot av relativt ny dato. Bakgrunnen for det økte fokus fra ligningsmyndighetenes side, er nok i hovedsak en frykt for ”lekkasje” fra petroleumsskatteregimet, innført i 1975, med 78 % marginalsatt på sokkel til 28 % på land, eventuelt ned til 0 % i utlandet.<sup>2</sup>

Da fradrags- og internprisingsspørsmålene først ble reist på 1980-tallet, var disse skatterettslige spørsmål ”upløydd mark”, i alle fall i norsk rett. Flere ligningsavgjørelser har vært brakt inn for domstolene, og en rekke spørsmål har således fått rettslig avklaring. Nylig ved Høyesteretts dom i Rt. 2002 s. 1247 Amocoddommen og lagmannsrettens dom i Finasaken, avsagt 18. februar 2003.<sup>3</sup> Sakene markerer nok på

---

<sup>1</sup> Se NOU 1983:52 s. 223 flg.

<sup>2</sup> Syversen s. 305.

<sup>3</sup> LRD-2000-01080 (Borgarting) Fina (påanket).

mange måter slutten på en kontinuerlig strid mellom ligningsmyndigheter og oljeselskap siden 1980-tallet.

Etter gjeldende rett er det klart at premiebetalingen fra captivets søsterselskap skal anses fradragsberettiget, såfremt captivet tilbyr reell forsikringsdekning. Fradrag må nok også tilkjennes på samme vilkår for morselskapet i konsernet. Til tross for ligningsmyndighetenes langvarige skepsis overfor captive-konstruksjonen, må det legges til grunn at det ikke er grunnlag for en ”økonomisk-familiedoktrine” i norsk skatterett. Det er heller liten, om noen plass til å nekte fradrag med grunnlag i den ulovfestede gjennomskjæringsregel.

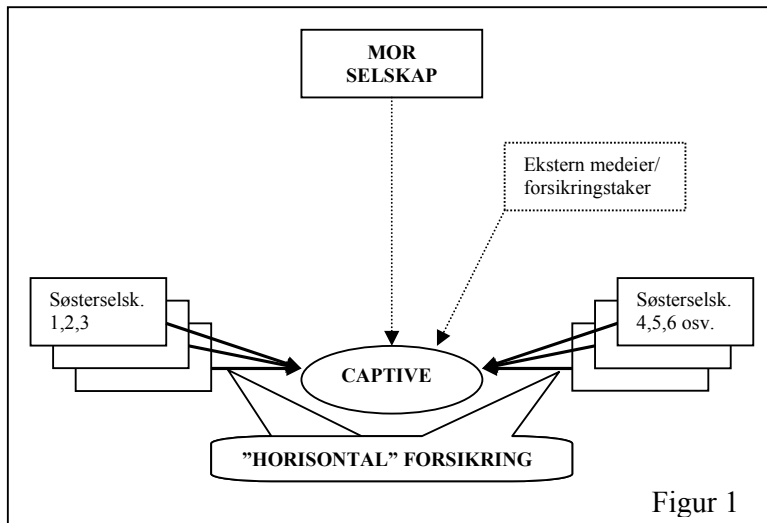
Også når det gjelder metodene for internprising og interessefellesskap etter sktl § 13-1, har flere prinsipielle spørsmål fått avklaring i rettspraksis. Selv om OECDs retningslinjer åpner for fleksible løsninger, har prising av captiveforsikringstjenester vist seg problematisk, faktisk men også rettslig. I intern norsk rett, tolket i lys av OECDs retningslinjer, er internprisingsmetodene tilpasset og justert og tilført ytterligere fleksibilitet for å fastslå armlengdeprisen for premiebetalingen til konserninterne forsikringsselskap. I tillegg har armlengdeprinsippet også fått avklaring der OECDs retningslinjer mangler løsninger og metoder med tilstrekkelig internasjonal konsensus.

## 1.2 Kort om typiske trekk ved captives – Konstruksjoner og disposisjoner

For å danne en bakgrunn for å behandle de skatterettslige spørsmål, skal jeg i dette kapittel redegjøre for captive-konstruksjonen og disposisjoner som kan inngå i en captiveforsikringsordning. Captiveselskapene har visse særtrekk sammenlignet med ”ordinære” forsikringsselskap, dvs. forsikringsselskap som er ”ubeslektet” med sine forsikringstakere og som driver forsikringsvirksomhet som næring.

Utgangspunktet kan tas i det som benevnes den "rene" captive konstruksjon ("pure captive"). Betegnelsen anvendes på tilfellet der captivet for det første er heleid av konsernet<sup>4</sup>. For det andre forsikres bare konsernets selskap.

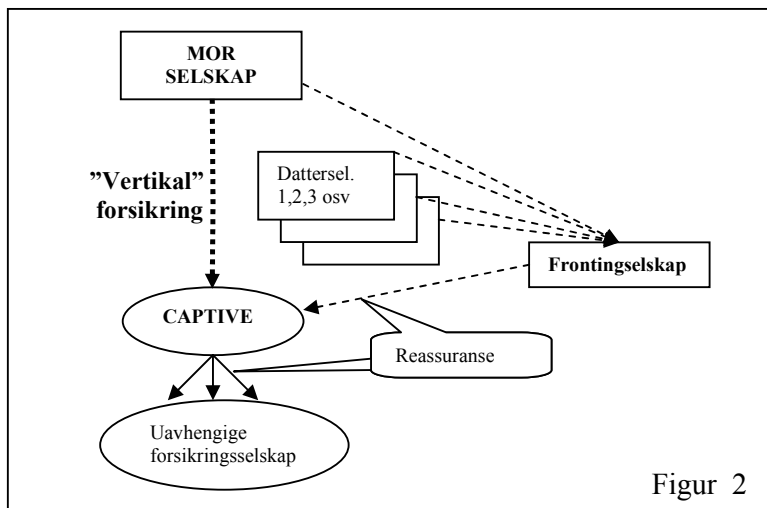
Det finnes modifikasjoner til den rene captive konstruksjonen. Det konserninterne forsikringsselskapet kan være felleid mellom flere



Figur 1

konserner.<sup>5</sup> Videre kan captivet også assurere selskap utenfor konsernet.

Det må skilles mellom "horisontal" og "vertikal" forsikring. Skille går på om det er mor- eller datterselskap som tegner forsikringen i captivet. Er det et datterselskap som assurerer seg i captivet, betegnes dette i det følgende som "horisontal" forsikring (Figur 1).



Figur 2

Forsikringsforholdet består mellom søsterselskaper. For morselskapet oppstår et vertikalt assuranseforhold, heretter betegnet "vertikal" forsikring (Figur 2).

<sup>4</sup> "Konsern" er en betegnelse på flere selskap tilknyttet hverandre, der et selskap (morselskapet) har bestemmende innflytelse over ett eller flere selskap (datterselskap), jf. sel. §1-2, statssels. §2, asal. § 1-3 og asl §1-3.

<sup>5</sup> Oljeselskapenes gjensidige forsikringsselskap, Oil Insurance Limited (OIL) kan nevnes som eksempel. Dette blir benyttet som reassurandør av de captives der konsernet er medlem.

Et typisk trekk er at konsernselskapene først tegner sine forsikringspoliser i et ordinært forsikringsselskap. Etter nærmere avtale mellom morselskapet i konsernet og forsikringsselskapet, reassureres hele eller deler av risikoen i captivet. Forsikringsselskapet opptrer i tilfelle som et ”frontingselskap”. (Figur 2). Frontingselskapet står således som administratorer og ikke som assurandører for konsernet. I praksis anvendes slike selskap i avtaleforholdet der captivet mangler konsesjon, tilstrekkelig administrasjon, usikker betalingsevne eller av andre grunner.<sup>6</sup>

Captiveforsikringsordningen kan også være avhengig av disposisjoner mellom selskapene innenfor konsernet for å sikre captivets økonomiske evne til å yte forsikringsdekning. Det kan blant annet være støtteerklæringer mv. som garanterer for at ytterligere kapital vil bli skaffet til veie dersom captivet ikke klarer sine forpliktelser.

Captivet kan selv stå som assurandør for de risiki mor- og søsterselskapene forsikrer seg mot. Det vil si at captivet opptrer som assurandør for ”egen regning”. I tillegg kan captivet reassurere risikoen i det internasjonale reforsikringsmarked, dvs. hos andre ordinære forsikringsselskap (figur 2).

De konserninterne forsikringsselskapene er ofte lokalisert i lavskatteland. Statistisk sett er omlag 4 av 5 captives lokalisert på Bermuda eller i andre såkalte ”skatteparadiser”.<sup>7</sup>

Hvilke næringer anvender captives? Internasjonalt er det opprettet captives innenfor de fleste næringer.<sup>8</sup> I Norge er captive-formen hovedsaklig anvendt innenfor petroleumssektoren.<sup>9</sup>

### 1.3 Hensyn og begrunnelse for bruk av captives

Den skatterettslige bedømmelse av privatrettslige disposisjoner beror i ulike sammenheng på hvilke hensyn og begrunnelser som ligger til grunn for skatteytters

---

<sup>6</sup> Se dommer Mitsems votum i Amocoddommen.

<sup>7</sup> NOU 1983:52 s. 225.

<sup>8</sup> Se Skaar 1998 s. 11.

<sup>9</sup> Fossum s. 6. Det kan nevnes at en rekke energi- og kraftselskap, teleselskap og kommuner assurerer seg i egne captives.

handlinger. Jeg skal derfor kort redegjøre for de motiver som gjør seg gjeldende for bruk av konserninterne forsikringsselskap.

Skatteytter kan for det første ha forsikringsmessige motiver.<sup>10</sup> Et første *forsikringshensyn* er behovet for tjenester som ellers ikke er tilgjengelige på det ordinære forsikringsmarked. Videre kan forsikringsløsningene i et konserninternt forsikringsselskap tilpasses selskapets behov. I tillegg kan konsernets assurance samordnes gjennom captivet, og således gi lettere tilgang til reassuransemarkedet.

For det andre kan skatteytter ha bedriftsøkonomiske og finansielle motiver.<sup>11</sup> Av *bedriftsøkonomiske- og finanshensyn* kan det nevnes at konserninterne forsikringsselskap som oftest vil ha lavere driftsomkostninger enn ordinære forsikringsselskap.<sup>12</sup> En rasjonaliseringsgevinst kan også oppnås gjennom konsernsamordning av de enkelte selskapers assurancebehov.

Captivet kan også tilegne seg inntekter på forsikringsvirksomheten. Finansielle inntekter kan oppnås ved å disponere premieinnbetalingene, eksempelvis ved å yte konserninterne lån.

I tillegg til de kommersielle grunner kan for det tredje *skattehensyn* begrunne opprettelsen av et captive.<sup>13</sup>

For det første kan retten til skattefradrag for premiebetalingen være et motiv for opprettelsen av konserninterne forsikringsselskap. Dette kan være tilfelle der alternativet er å foreta avsetninger innenfor egen økonomi til dekning av fremtidige tap. Slik ”selvassuransé” gir ikke fradragrett.

For det andre kan skatteytter oppnå skattefordel gjennom valg av captivets lokalisering. Opprettes captive-selskapet i et lavskatteland, kan konsernet spare skatt på grunn av de lave skattesatser i slike land.

For det tredje gir de ulike skattesatser en ikke ubetydelig interesse i å ”allokere” kapital til andre skattejurisdiksjoner ved å ”overprise” forsikringspremien.<sup>14</sup> Innen petroleumssektoren er marginalsattesatsen 78 % på sokkelen, og forskjellen til land

---

<sup>10</sup> Se Fossum s. 16 flg.

<sup>11</sup> NOU 1983:52 s. 223

<sup>12</sup> Syversen s. 311.

<sup>13</sup> Se Klagenemda for oljeskatts kjennelse 20. mars 1995 s. 4.

<sup>14</sup> Se byrettens bemerkninger i Statoil dommen Utv. 2000 s. 925 URD.



kan være opptil 50 %. Flyttes kapitalen til et lavskattelend er forskjellen mer markert, idet en rekke slike land opererer med 0 % skatt.

#### 1.4 Oversikt over den videre fremstilling og avgrensninger

Det er særlig to ”grupper” skatterettslige spørsmål som reiser seg når det gjelder captiveforsikringer. For det første er det spørsmål om, og eventuelt under hvilke nærmere vilkår, premiebetalingen til et captiveselskap er en fradragsberettiget forsikringsutgift. Fradragsspørsmålet behandles i kapittel 2. For det andre – og forutsatt at det dreier seg om en fradragsberettiget forsikringsutgift - er det spørsmål om hvordan en armlengdes premie skal beregnes. Internprisingsspørsmålet behandles i kapittel 3.

Spørsmålet om premiebetalingen til et captive er fradragsberettiget, beror på om betalingen er en utgift som oppfyller vilkårene i hovedregelen om fradrag i sktl § 6-1. Hjemmelen for fradrag vil bli fremstilt generelt i kapittel 2.1, før jeg i kapittel 2.2 behandler det prinsipielle spørsmål om og på hvilke vilkår premiebetalingen er fradragsberettiget.

Høyesterett har fastslått at premier betalt til et captive er en fradragsberettiget utgift i skattelovens forstand, såfremt captivet yter *reell forsikringsdekning*. Realiteten i en forsikringsdekning er, ifølge Høyesterett, om *risikooverføring* foreligger.

Når Høyesterett stiller som betingelse at det må foreligge risikooverføring for at en reell forsikringsdekning kan anses å foreligge, er det på grunnlag av en tolkning av *forsikringsbegrepet* i skatterettslig sammenheng. Et metodisk spørsmål som jeg vil redegjøre for i kapittel 2.3 er hva ”forsikring” innebærer og hvordan begrepet skal forstås i skatteretten. Siden Høyesterett har knyttet kravene til spørsmålet om forsikringsdekning foreligger, så vil problemstillingene som drøftes i fremstillingen avhenge av hvordan forsikringsbegrepet er å forstå i skatteretten. Spørsmålet stilles også fordi jeg vil undersøke om det kan stilles andre krav til en reell forsikringsdekning enn risikooverføring. I så fall om ytterligere krav også må stilles til captiveforsikringstjenesten for at fradrag kan tilkjennes.

Spørsmålet om det må stilles et kvalifisert krav til *risikospredning* på captivets hånd, som ledd i spørsmålet om forsikringsdekning foreligger, drøfter jeg i kapittel 2.4.

Kravet til risikooverføring som betingelse for at premiebetalingen kan anses som en fradragsberettiget forsikringsutgift, vil bli behandlet i kapitel 2.6-2.7. Risikooverføringskravet drøftes nærmere med utgangspunkt i det ”horisontale” forsikringsforhold (kap. 2.5). De særlige problem som reiser seg ved ”vertikal” forsikring behandles i kapittel 2.9.

Høyesterett stiller en rekke krav til om risikooverføringen kan anses å være definitivt overført. For det første må det foreligge en *forsikringsavtale* som fører risikoen over fra forsikringstaker til captivet. De krav som må stilles til forsikringsavtalen behandles i kapittel 2.6.1.

For det andre må captivet som utgangspunkt være undergitt den samme *lovgivning og kontroll* som ordinære forsikringsselskaper. Spørsmålene som stilles i kapittel 2.6.2 er hvilken stats lovgivning og kontroll som skal legges til grunn for vurderingen, og videre om det er et absolutt krav eller en tilstrekkelig forutsetning for fradragsrett at captiveselskapet følger lovgivningen.

For det tredje stilles det krav til captivets *dekningssevne*. Har captivet økonomisk evne til å påta seg reell forsikringsdekning? Spørsmålene som jeg drøfter i kapittel 2.6.3 er hvilke konkrete krav som må være oppfylt, tidspunktet for vurderingen av når captivet må ha tilstrekkelig dekning til å møte krav under forsikringspolisene og hvilke kapitalposter som kan tas med i soliditetsvurderingen.

I kapittel 2.6 drøfter jeg kravene som stilles til om risikoen er overført fra forsikringstaker til captiveselskapet isolert sett. I kapittel 2.7 drøftes hvilken rettslig betydning ulike disposisjoner har for om det foreligger risikooverføring og dermed reell forsikringsdekning. Selv om captivet i utgangspunktet må oppfylle de samme krav som de ordinære forsikringsselskapene, så kan risikooverføringen søkes oppnådd gjennom ulike disposisjoner konsern- og forsikringsselskaper imellom.

I kapittel 2.7.1 behandles det rettslige utgangspunkt og grunnlag for spørsmålet om assurance eller selvassurance foreligger i tilfelle der captivets forsikringsdekning er avhengig av disposisjoner fra selskaper innenfor samme konsern. Spørsmålet blir om selvstendighetsregelen, se sktl § 2-2 a), jf. § 13-1, skal anlegges som rettslig utgangspunkt eller om det er grunnlag for å anse konsernet som en ”økonomisk familie”. ”*Selvstendighetsdoktrinen*” medfører at reell forsikringsdekning oppnås også i skatterettslig forstand selv om konsernselskapene opptrer i fellesskap. Dersom en

”økonomisk-familedoktrine” legges til grunn, anses betalingene til captivet som en selvforsikringsordning, som ikke gir fradragrett.

I kapittel 2.7.2 reiser jeg spørsmålet om hvorvidt risikooverføringskravet kan oppfylles der forsikringen tegnes i et *frontingselskap*, dvs. i et ordinært forsikringselskap som reassurerer hele eller deler av de assurerte risiki i captivet.

I kapittel 2.7.3 behandler jeg den rettslige betydningen av *selskapsgarantier mv.* for om risikooverføring foreligger. Spørsmålet er om og på hvilke vilkår et underkapitalisert captive kan ”reddes” av en garanti om at ytterligere kapital vil bli skaffet til veie dersom captivet ikke makter sine forpliktelser.

Hvorvidt det kan være grunnlag for skattemessig gjennomskjæring av captive-konstruksjonen vil bli behandlet i kapittel 2.8. Gjennomskjæringsregelen vil kort bli fremstilt i kapittel 1.5.2.

Spørsmålet om ”vertikal” forsikring gir fradragrett vil bli behandlet i kap. 2.9. I det ”vertikale” forsikringsforhold, der morselskapet foretar premiebetaling, reiser det seg særlige problem i forhold til risikooverføringskravet. Bakgrunnen ligger i morselskapets eierstilling overfor captivet og de økonomiske og regnskapsmessige realiteter premiebetaling fra captivet innebærer. En forsikringsutbetaling til morselskapet vil redusere de underliggende verdier (av aksjene) i captivet tilsvarende. Som eier av captivet vil morselskapet i realiteten til slutt bli sittende med tapet selv. En slik økonomisk påvirkning finner ikke sted for forsikringsutbetalinger til et av captivets søsterselskap.

På grunn av oppgavens rammer kan ikke alle fradragsspørsmålene behandles. Et spørsmål som ikke inngående vil bli drøftet, er om og på hvilke vilkår det er grunnlag for å tilkjenne *delvis* fradrag for premiebetalingene.

*Internprisingsspørsmålet* vil bli behandlet i kapittel 3. Fremstillingen vil fokusere på prising av premiebetaling til captives, som et delemne innenfor internprisingproblematikken.<sup>15</sup>

En rekke internprisingsspørsmål vil ikke bli behandlet i denne fremstilling. Jeg vil imidlertid gi en generell oversikt over armlengdeprinsippet og internprising i norsk rett etter sktl § 13-1 i kapittel 3.1 og 3.2. Således gis en ”ramme” for de to spørsmål som behandles, nemlig om når forsikringsvilkårene og premiens størrelse er i samsvar med

---

<sup>15</sup> For generelle fremstillinger, se Sollund s. 119-132, Gjems-Onstad s. 1218-1233 og Bjerke 1997.

armlengdeprinsippet. De valgte temaer har særlig relevans for captiveforsikringer, spørsmålene er lite berørt i øvrig litteratur og fremstillingen vil slik belyse nyere praksis omkring internprising av captiveforsikringspremier.

Det første spørsmålet er om forsikringsvilkårene er påvirket av interessefellesskapet, slik at transaksjonen har blitt annerledes enn den ville vært mellom uavhengige parter. Det kan for det første dreie seg om såkalte proforma transaksjoner der innholdet skiller seg fra dens substans. For det andre kan det være vilkår som avviker fra hva rasjonelle aktører ville avtalt og som ikke tilfører forsikringstaker noen forretningsmessig verdi, men påvirker kostnadsnivået til norsk forsikringstaker i negativ retning. Disse spørsmål behandles i kapittel 3.3.

Det andre spørsmålet er om premiens størrelse er påvirket av interessefellesskapet slik at den er blitt høyere i captivet enn om forsikringstaker hadde assurert seg i et uavhengig forsikringsselskap. Dette spørsmål vil bli behandlet i kapittel 3.4.

For internprising og armlengdevurderinger av premier betalt til captives, har særlig comparable uncontrolled price method/ sammenlignbar ukontrollert pris-metoden (CUP/SUP) og cost plus/ kostpluss (CP) metoden blitt anvendt i praksis for å vurdere om premiens størrelse er fastsatt på markedsvilkår. Fokus for fremstillingen vil derfor være på disse metoder. De øvrige metoder vil bare kort bli behandlet innledningsvis i kapittel 3.4. CUP/SUP-metoden behandles i kapittel 3.4.1 og kostpluss-metoden i kapittel 3.4.2. Spørsmålet er hvordan metodene kan benyttes og i hvilken grad de kan tillempes, justeres og kombineres for å kunne beregne om premien er innen armlengdes avstand, på bakgrunn av særtrekk ved de forsikringstjenester som tilbys av captives.

Ligningsmyndighetene har i den senere tid i større utstrekning begynt å anvende kostpluss-metoden.<sup>16</sup> Metodevalget er av sentral betydning, og vil bli behandlet i kapittel 3.4.3.

Oppgavens tema nødvendiggjør noen avgrensninger. Både fradrags- og internprisingsspørsmålene reiser en rekke aktuar/forsikringstekniske vurderinger, som det ut fra såvel kunnskap, omfang og tid til rådighet, ikke har latt seg gjøre å gå inn på.

Det aktuar- og forsikringstekniske perspektiv har særlig betydning for behandlingen av internprisingsspørsmålene. Fokus vil være på metodene, dvs på de ”rettslige rammer” for de faktiske analyser som må foretas.

---

<sup>16</sup> Syversen s. 321.

Der fradrags- og internprisingsspørsmålene reiser aktuar- og forsikringstekniske beregninger og justeringer, vil jeg i hovedsak nøye meg med å angi vurderingsnormer og temaer for disse vurderinger.

En rekke spørsmål knytter seg også til avtalerettslige vurderinger, dvs. hva som er avtalt mellom partene. I denne fremstilling avgrenses det mot avtaletolkning som bevisspørsmål.

## 1.5 Kilder og metode

Fremstillingen vil basere seg på den alminnelige juridiske metode, slik denne er nedfelt i rettskildelæren. Jeg vil imidlertid trekke frem enkelte kilde og metodespørsmål, da de har særlig betydning for hvordan gjeldende rett om fradragsrett og internprising er å forstå.

### 1.5.1 Lov og forarbeider

Skattelegning er en form for offentlig myndighetsutøvelse, og skatteretten sorterer systematisk inn under forvaltningsretten. Legalitetsprinsippet gjelder i skatteretten, og loven står derfor helt sentralt som rettskilde.

De sentrale lovbestemmelser i denne fremstilling er hovedregelen om fradrag i sktl § 6-1 og § 13-1 om interessefellesskap. Bestemmelsene er videreføring av bestemmelsene i skatteloven av 1911, henholdsvis §§ 44 og 54 første ledd, med noe annen ordlyd og redigering. Endringene er av formell karakter, og reglene er ment å ha det samme materielle innhold.<sup>17</sup>

Lovens forarbeider tillegges ofte stor betydning i skatterettslige spørsmål. Forarbeidene er derimot generelt sparsomme omkring de spørsmål oppgaven reiser, og det er lite å hente fra disse.

---

<sup>17</sup> Se Ot. prp. nr 86 (1997-1998) s. 58 og 75.

## 1.5.2 Rettspraksis og den ulovfestede gjennomskjæringsregel

En sentral rettskilde i denne fremstilling er rettspraksis, særlig høyesterettspraksis. I de senere år er en rekke dommer avsagt omkring de skattespørsmål *captives* reiser.

Et særskilt spørsmål er hvilken vekt underrettsavgjørelser skal tillegges. Generelt kan det være grunnlag for å legge mer vekt på underrettsdommer i skatteretten enn ellers, da de systematisk publiseres, og dermed blir tilgjengelige.<sup>18</sup> Det er for øvrig desto mer grunn til å vektlegge underrettsdommer i saker der staten har fått dommen mot seg, men unnlater å anke til topps.<sup>19</sup>

I skatteretten suppleres ordinære tolkningsprinsipper, både ved rettsanvendelsen og for fastsettelsen av det faktum skatteregelen skal anvendes på, av den ulovfestede omgåelsesnorm.<sup>20</sup> Vilkårene for gjennomskjæring er utviklet i, og må utledes fra rettspraksis, da særlig høyesterettspraksis.

Et grunnvilkår som stilles for at gjennomskjæring kan foretas, er at det hovedsakelige formål med disposisjonen er å spare skatt. Skattyters ønske om å spare skatt må fremstå som den klart viktigste motivasjonsfaktor, etter en samlet vurdering av de opplysninger som foreligger. Dersom det hovedsakelige formål med disposisjonen har vært å spare skatt, beror spørsmålet videre på en totalvurdering. I denne vurderingen av disposisjonens formål, virkninger og øvrige omstendigheter, er det avgjørende om disposisjonen samlet sett fremstår som stridende mot skattereglenes formål.<sup>21</sup> I korthet kan det uttrykkes slik at det legges avgjørende vekt på disposisjonens *reelle innhold*, og ikke dens *form*.

Det kan bemerkes at grensen mellom tilsidesettelse av de privatrettslige former skattyter har benyttet ved konkret lovtolkning og anvendelsen av den ulovfestede omgåelsesnorm, er flytende, se Rt. 1993 s. 173.<sup>22</sup> De samme momenter vil kunne gjøre

---

<sup>18</sup> Se Zimmer 2001 s. 45.

<sup>19</sup> Se Eckhoff s. 162.

<sup>20</sup> Se Zimmer 2001 s. 51-64.

<sup>21</sup> Se særlig Rt. 2002 s. 456.

<sup>22</sup> Det ble i dommen uttalt at ”Om man vil anse dette for å følge direkte av selve loven eller om man vil se det slik at lovreglene suppleres med skatterettslige omgåelses- og gjennomskjæringssynspunkter, kan vel nærmest være en smakssak.”

seg gjeldende ved begge metoder. Ved lovtolkning brukes momentene som reelle hensyn med betydelig vekt.

### 1.5.3 Ligningspraksis

Ligningspraksis er en sentral rettskilde i skatteretten. Hvilken vekt slik praksis har, beror først og fremst på dens varighet, frekvens og konsekvens, se eksempelvis Rt. 1987 s. 729.

Det kan spesielt bemerkes at den praksis som er relevant for de spørsmål som behandles i denne fremstilling, er avsagt av særskilte ligningsmyndigheter og klageorganer, jf. lignl. § 2-4. Da disse organer er sammensatt av personer med særlig høy kompetanse, kan det være grunn til å tillegge slik praksis mer vekt enn praksis fra ordinær ligningsbehandling.

Det meste av både retts- og ligningspraksis er fra petroleumsbeskatningens område. Det er ingen særregler for fradragsrett og internprising i petroleumsloven, og skatteloven får derfor anvendelse, jf. petroleumsloven § 8 1. ledd og § 2 1. ledd. Praksisen belyser således generelle skatterettslige problemer om fradragsrett og internprising.

### 1.5.4 Utenlandsk rett og OECDs retningslinjer

Utenlandsk rett kan også ha betydning i skattespørsmål, og tillegges vekt som et komparativt argument. Utenlandsk rett er sjelden tillagt vekt av Høyesterett. Bare i 2 % av skattesakene for Høyesterett har utenlandsk rettspraksis vært fremme.<sup>23</sup> To av tre av disse sakene gjelder imidlertid nettopp spørsmål om fradragsrett og internprising av captiveforsikringer. I denne fremstillingen vil jeg kort henvise til utenlandsk rett, i hovedsak som illustrasjon og for å identifisere problemstillinger.<sup>24</sup> Blant annet er det en pågående debatt i amerikansk rett om forholdet mellom ”selvstendighetsdoktrinen” og

---

<sup>23</sup> Gjems-Onstad s. 75.

<sup>24</sup> Materiale om utenlandsk rett er hentet fra Skaar 1998, som behandler captives i amerikansk, tysk, canadisk og norsk rett.

den ”økonomiske familiedoktrine” i vurderingen av om premiebetalingen til captives er fradragsberettiget. (se kap. 2.7.1) Praksisen kan belyse den tilsvarende problemstilling i norsk skatterett.

Sentralt for internprisingsspørsmålet er hvilken stilling OECDs retningslinjer har i norsk rett.<sup>25</sup> Retningslinjene beskriver og presiserer OECDs mønsterskatteavtale artikkel 9, der armlengdeprinsippet er nedfelt. OECDs retningslinjer er ikke rettslig bindende for verken skatteyterne eller ligningsmyndighetene, men de anbefales fulgt.

Spørsmålet om OECDs retningslinjenes stilling i norsk rett ble berørt i Rt. 2001 s. 1265, Agipdommen. På bakgrunn av lovteksten sammenholdt med de kortfattede uttalelser i lovforarbeidene<sup>26</sup> om armlengdeprinsippet, ble det antatt at sktl § 54 1. ledd (nå § 13-1) i prinsippet er uttrykk for det samme som fremgår av OECDs retningslinjer. Det ble uttrykt slik at ”... retningslinjene gir et mer presist uttrykk for innholdet i skatteloven § 54 første ledd”. Det generelle utgangspunkt om harmoni mellom norsk rett og OECDs retningslinjer ble satt på en viss prøve senere i Agipdommen. Det ble da uttalt at ”[u]nder enhver omstendighet må saken avgjøres etter skatteloven § 54 første ledd...”

Retningslinjene må tillegges sentral betydning ved tolkningen og utfyllingen av § 13-1. Det kan imidlertid ikke antas at enhver av de detaljerte metoder og anvisninger retningslinjene foreskriver kan anses å være holdbar fortolkning av bestemmelsen.

Siden retningslinjene i prinsippet gir uttrykk for innholdet i § 13-1, må de også tillegges stor vekt også der skatteavtaler ikke er inne i bildet, jf. LRD-2000-01080, Finadommen.<sup>27</sup>

---

<sup>25</sup> ”Report Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations”. Retningslinjene ble godkjent av OECDs skattekomite 27. juni 1995 og av OECD-rådet 13. juli 1995. OECDs retningslinjer er tiltrådt av Norge. Retningslinjene ble oversatt til norsk av Finansdepartementet i 2002.

<sup>26</sup> Jf. Ot.prp.nr.26 (1980-1981) side 56.

<sup>27</sup> I skrivende stund har dommen blitt påanket.



## 2 Fradragsspørsmålet

### 2.1 Hjemmel for fradrag og rettslige utgangspunkter

Før fremstillingen tar fatt på det konkrete spørsmål om premiebetalingen til et konserninternt forsikringsselskap er fradragsberettiget (kap 2.2), skal hjemmelen for fradrag behandles, samt relevante rettslige utgangspunkter for vurderingen.

Ifølge hovedregelen om fradrag i sktl § 6-1 er en ”kostnad som er pådratt for å erverve, vedlikeholde eller sikre skattepliktig inntekt” fradragsberettiget. § 6-1 oppstiller vilkårene for fradragsrett. Bestemmelsen er generell og omfatter alle typer utgifter.

Fradragsrett for utgifter til forsikringer er nærmere regulert i sktl § 6-11. Ifølge § 6-11 gis det fradrag for ”... kostnad til... forsikring av hus samt lignende kostnad for skip, fiskebåt og annet driftsmiddel.” Bestemmelsen fastslår at utgifter til forsikring er fradragsberettiget, og eksemplifiserer visse typer forsikringsutgifter. Den gir imidlertid ingen retningslinjer for når betalinger til et konserninternt forsikringsselskap er fradragsberettigede forsikringsutgifter. Ifølge forarbeidene er § 6-11 kun en presisering av § 6-1, og har ingen selvstendig betydning utover det som følger av hovedregelen.<sup>28</sup> Den prinsipielle hjemmel for å vurdere om premiebetalingen til et captive er fradragsberettiget er således hovedregelen i § 6-1.

For at det skal foreligge fradragsrett etter § 6-1 må to vilkår være oppfylt.<sup>29</sup> For det første må en ”kostnad” være ”pådratt”. I dette ligger et krav om at det må foreligge en *oppofrelse* av en fordel. Årlige utbetalinger til forsikringstjenester oppfyller utvilsomt kravet om oppofrelse i skattelovens forstand.

For det andre gjelder det et vilkår om at oppofrelsen har tilknytning til den inntektsskapende aktivitet, jf. at kostnaden må være ”pådratt for å erverve, vedlikeholde eller sikre *skattepliktig inntekt*. (min uth.)” Tilknytningskravet for den enkelte utgift skal vurderes i relasjon til den enkelte skattyter.<sup>30</sup> Et utvilsomt

---

<sup>28</sup> Ot. prp. Nr. 86 s. 60.

<sup>29</sup> Se Zimmer 2001 s. 169 flg.

<sup>30</sup> Zimmer 2001 s. 188.

utgangspunkt er at forsikringer av driftsmidler og annet aktivum i skattyters virksomhet oppfyller tilknytningsvilkåret.

I Rt. 1995 s. 124 Schlumberger drøftet Høyesterett generelt når kjøp av forsikringer representerer en fradragsberettiget utgift. Høyesterett tok utgangspunkt i dagjeldende sktl § 44 første ledd, nå § 6-1, og uttalte at:

”Her er spørsmålet om det er kjøpt forsikringer. Sett fra forsikringstakerens side, er formålet med kjøp av forsikring å fri seg for den forsikrede risiko ved at denne overføres til forsikringsselskapet. Premien til en slik forsikring er fradragsberettiget.”

For at utgifter til ”risikoavlastning” skal oppfylle vilkårene i § 6-1, må skattyter ifølge Schlumbergerdommen ha kjøpt forsikringer. I motsatt fall foreligger en ikke-fradragsberettiget selvforsikringsordning.

I norsk skatterett er fradragsretten generelt begrenset slik at det ikke gis fradrag for avsetninger innenfor egen økonomi til fremtidige tap, jf. eksempelvis Rt. 1952 s.122 Langstein. Slike avsetninger oppfyller ikke vilkåret i § 6-1 om at det må foreligge en oppofrelse. Fradrag kan først kreves når skade oppstår eller tap inntrer.

For forsikringskostnader blir spørsmålet om det foreligger betaling til en ikke-fradragsberettiget selvforsikringsordning. Som uttalt av Høyesterett i Schlumbergerdommen: ”Innebærer derimot betalingen bare at skatteyteren bygger opp fonds som vil støtte opp under hans evne til å bære tapet, foreligger kun en selvforsikringsordning, og avsetning til dette er ingen utgift i skattelovens forstand og gir ingen rett til fradrag.”

I norsk skatterett regnes selskap i konsernforhold som selvstendige skattesubjekter i forhold til skattelovgivningen, jf. sktl § 2-2 bokst a). Selvstendighetsregelen har betydning for rekkevidden av fradragsbegrensningen for avsetninger innenfor *egen økonomi*, i denne sammenheng ikke-fradragsberettiget *selvassuranse*. Regelen går ut på at hvert enkelt selskap i et multinasjonalt konsern skal behandles som en egen selvstendig enhet ved inntektsbeskatningen. Bestemmelsen innebærer at selskapene i et konsern ikke skal identifiseres med hverandre. Med andre ord skal et konsern i utgangspunktet ikke behandles som en ”økonomisk familie” i skatterettslig sammenheng. Selvstendighetsregelen fremgår også forutsetningsvis av sktl § 13-1 om interessefellesskap, idet den legger til grunn at reelle transaksjoner mellom selskap i et

konsern får skatterettslige konsekvenser som om de var foretatt mellom uavhengige skattesubjekter. Dagjeldende sktl § 54 1. ledd ble trukket frem som rettslig utgangspunkt i Schlumbergerdommen.

For spørsmålet om det foreligger assurance eller ”selvassuransse” innebærer selvstendighetsdoktrinen, som presisert i Amocoddommen inntatt i Rt. 2002 s. 1247, at ”såfremt forholdet ikke fanges opp av særlige rettsregler eller det foreligger grunnlag for gjennomskjæring, må spørsmålet om fradragsrett vurderes separat i forhold til det enkelte selskap i konsernet, jf. Rt-2002-456 (Hydro).”<sup>31</sup>

## 2.2 Generelt om hvorvidt premiebetaling til captives gir fradragsrett

Det første prinsipielle spørsmål er om forsikringspremier betalt til et captive *overhodet* oppfyller vilkårene i sktl § 6-1. Dernest er spørsmålet hvilke krav som eventuelt må stilles til captiveforsikringsordningen for at det skal foreligge fradragsrett.

Høyesterett vurderte første gang spørsmålet om fradragsrett for premiebetaling til et captive i Schlumbergerdommen, Rt. 1995 s. 124.

Saken gjalt spørsmålet om selskapet Dowell Schlumberger (Eastern) Inc. (DSE) hadde rett til skattemessig fradrag i inntekt for betaling til konsernets heleide captive, Tower Assurance Company Ltd. DSE og Tower var søsterselskaper, begge heleid av morselskapet Dowell Schlumberger Corp.

Dommen er sentral, idet premissene relativt utførlig behandler de rettslige utgangspunkter for vurderingen, samt de krav som må være oppfylt for at premiebetalingene skal være fradragsberettiget.

I den konkrete vurderingen om premiebetaling til et captive representerer en fradragsberettiget utgift uttalte Høyesterett i Schlumbergerdommen at:

”Ut fra disse rettslige utgangspunkter er kjøp av forsikringstjenester i captives som i nærværende sak, fradragsberettiget, forutsatt at det er *reell forsikringsdekning som kjøpes...*

---

<sup>31</sup> Et eksempel på en særlig rettsregel er sktl § 8-6 som hjemler fradrag for avsetning til fond for selvassuransse av skip.

Som nevnt er realiteten i en forsikringsdekning - sett fra forsikringstakers synsvinkel – at selskapet frir seg fra den risiko som forsikres og overfører denne til forsikringsselskapet. Nettopp dette blir testen ved vurderingen av om det her foreligger utgift til forsikring - *er risikoen overført til captivet* -Tower? Dette har en formell side. Det må foreligge en *forsikringsavtale* som fører risikoen over. Men det er også et materielt vilkår. Captivet må ha *evne til å møte krav* under forsikringspolisene. Først da vil forsikringstakeren ha sikkerhet mot selv å måtte dekke tapet.” (mine uthevninger.)

Til spørsmålet om betalinger til et konserninternt forsikringsselskap overhodet kan gi fradragsrett, svarer Høyesterett bekreftende. Høyesterett fastslår at slike forsikringer kan være forsikring i skattelovens forstand (og følgelig en fradragsberettiget utgift etter § 6-1). Betingelsen er at det er en *reell forsikringsdekning* som kjøpes. Alternativt foreligger det en ikke-fradragsberettiget selvassuranseordning.

Schlumbergerdommen avklarer at premiebetalinger er fradragsberettiget såfremt captivet yter forsikringstaker reell forsikringsdekning. Realiteten i en forsikringsdekning, slik Høyesterett uttrykker det, er at risikooverføring må foreligge. Videre angis generelle og konkrete krav og rettslige vurderingstemaer i spørsmålet om risikooverføring foreligger.

En rekke spørsmål kom imidlertid ikke på spissen, idet Høyesterett i Schlumbergerdommen avgjorde saken på ligningsforvaltningsrettslig grunnlag.

Fradrag ble nektet på grunnlag av at skatteyder hadde gitt mangelfull informasjon til ligningsmyndighetene. Skatteyder må gi de opplysninger som er nødvendige for at ligningsmyndighetene kan vurdere om vilkårene for fradragsrett er oppfylt (selv om det ikke foreligger uttrykkelig hjemmel for å kreve slike opplysninger direkte).

Ligningsspørsmålet er i seg selv meget interessant og av stor praktisk betydning. Dommen kan karakteriseres som en første seier for ligningsmyndighetene, idet informasjon fra skatteyder er en forutsetning for den skattemessige vurderingen av captivene.<sup>32</sup>

Den nylig avsatte Amocoddommen, Rt 2002 s. 1247 utdyper kravet til reell forsikringsdekning som ble fastlagt i Schlumbergerdommen.

Siden vilkåret for fradragsrett knyttes an til forsikringsbegrepet skal jeg først i kapittel 2.3 redegjøre for hva ”forsikring” innebærer og hvordan begrepet skal forstås i

---

<sup>32</sup> Om ligningsspørsmålet se Zimmer 1996 s. 164-165.

skatteretten. I kapittel 2.4 reiser jeg spørsmålet om det også må stilles et kvalifisert krav til risikospredning for at reell forsikringsdekning kan anses å foreligge.

I kapittel 2.6-2.8 skal de krav Høyesterett stiller for at premiebetaling er fradragsberettigede drøftes nærmere med utgangspunkt i det ”horisontale” forsikringsforhold (kap. 2.5).

### 2.3 Generelt om begrepet ”forsikring” i skatteretten

I Schlumbergerdommen setter Høyesterett som vilkår for fradragsrett etter § 6-1 at det er kjøpt forsikringer. Høyesterett knytter vurderingen an til *forsikringsbegrepet*. Det legges avgjørende vekt på *risikooverføring* som betingelse for at forsikringsdekning foreligger:

”Som nevnt er realiteten i en forsikringsdekning - sett fra forsikringstakers synsvinkel – at selskapet frir seg fra den risiko som forsikres og overfører denne til forsikringsselskapet. Nettopp dette blir testen ved vurderingen av om det her foreligger utgift til forsikring...”

Spørsmålet jeg stiller her er hva ”forsikring” innebærer og hvordan begrepet skal forstås i skatterettslig sammenheng. Bakgrunnen for spørsmålet er at jeg vil undersøke om det må stilles andre krav til en forsikringsdekning i et captive enn risikooverføring.

Lovgiver har ikke gitt noen legaldefinisjon av begrepet forsikring. Det har også vist seg vanskelig å finne en alminnelig anerkjent definisjon. Gjennom praksis og juridisk teori har det imidlertid fremkommet en karakteristikk av forsikringsbegrepet.

Selmer påpeker at det:

”For det første må det dreie seg om dekning av *risiko*, hendelser som er uventet og har tilfeldighetens preg. ... et forsikringsselskap *samler et stort antall enkeltrisikoer* på sin hånd, og kan derfor beregne risikoen gjennom statistiske metoder. Endelig vil selskapet beregne seg et *vederlag*, en forsikringspremie, til gjengjeld for at det avlaster forsikringstageren for den risikoen som truer ham.”<sup>33</sup>

---

<sup>33</sup> Selmer s. 16.

I korthet kan elementene sammenfattes slik at det må foreligge *risiko*, *risikospredning* og *risikooverføring*.

Videre påpeker Selmer at begrepet må tolkes i lys av den relevante rettslige ramme det inngår i, derunder i skatterettslig sammenheng. Den privatrettslige kvalifikasjon av forsikringsavtalen er således ikke avgjørende. Det er en selvstendig juridisk tolkningsoppgave å vurdere hva forsikring innebærer i skatteretten.

Rt. 1937 s. 385 Treschow er illustrerende i denne sammenheng. Fradrag ble nektet for premiebetalingen til livsforsikringer etter dagjeldende landsskattelov (1911) § 37 d). Forsikringspremien ble underkjent som fradragsberettiget utgift i *skatterettslig* sammenheng, selv om forsikringen oppfylte forsikringslovgivningens krav. Det avgjørende for Høyesterett var at forsikringspolisene var organisert slik at de i realiteten bar mer preg av å være bankinnskudd eller lån. Det kan også forstås dithen at det ikke forelå tilstrekkelig risiko.

Se også Utv 1997 s. 313 der SFS OLN ble nektet fradrag for en del av premien med den begrunnelse at captivet ikke ble ansett å drive forsikringsvirksomhet.<sup>34</sup> Nemda bemerket at selv om selskapet hadde fulgt kredittilsynets krav vedrørende forsikringsvirksomhet, så var ikke det avgjørende for den skattemessige behandlingen.

## 2.4 Krav til risikospredning?

I Schlumbergerdommen ble det lagt til grunn at premier betalt til et captive er fradragsberettiget, forutsatt at det er en *reell forsikringsdekning som kjøpes*. Ifølge dommen er realiteten i en forsikringsdekning at selskapet frir seg fra den risiko som forsikres og overfører denne til forsikringsselskapet. Det legges avgjørende vekt på *risikooverføring* i spørsmålet om forsikring foreligger.

Som påpekt i kap. 2.3 er risikooverføring et sentralt element i forsikringsbegrepet, men ikke det eneste. *Risikospredning* er også fremhevet som et sentralt element i den karakteristikk som gis.

Spørsmålet er om det må stilles et kvalifisert krav til risikospredning for at det kan foreligge forsikringsdekning i *skatterettslig* forstand, og således en fradragsberettiget utgift etter sktl § 6-1.

---

<sup>34</sup> Sentralskattekontoret for storbedrifter, sak 1-1994-225LN.

Problemstillingen foranlediges også av at det har vært stillt krav til risikospredning i utenlandsk rett. I tysk rett er det et kvalifisert krav om at det må foreligge risikospredning. Dette er også berørt i amerikansk praksis, men det er uvisst om det er et ubetinget krav.<sup>35</sup>

Et særtrekk for konserninterne forsikringsselskap sammenlignet med ordinære forsikringsselskap, er at det typisk bare er et fåtall forsikringstakere som forsikrer seg. Den alminnelige oppfatning i forsikringslitteratur og i internasjonal praksis er at antall forsikringstakere ikke er avgjørende. Det som har betydning er hvor mange *uavhengige risiki* som assureres.<sup>36</sup> I utgangspunktet kan altså en forsikringstaker alene ha tilfredsstillende risikospredning dersom selskapet innehar et stort antall risiki. (Dersom det bare er ett selskap, oppstår også spørsmålet om ”vertikal” forsikring gir fradragsrett, se kap 2.9).

I klagenemndspraksis har det vært uttalt at risikospredning er nødvendig for at forsikring kan anses å foreligge.<sup>37</sup> Kravet ble også påberopt i Statoildommen, Utv 2000 s. 925 URD, men det var ikke avgjørende for resultatet.<sup>38</sup> Fradragsrett for premiebetaling har ikke vært nektet på grunnlag av manglende risikospredning i norsk rett.

Et første argument for at risikospredning ikke kreves i norsk rett er at Schlumbergerdommen ikke trekker dette frem som et nødvendig element ved fastleggelsen av forsikringsbegrepet. Uttalelsene er generelle og kan tolkes slik at den trekker opp hva som ligger i forsikringsbegrepet i skatterettslig forstand. Det kan påpekes at risikospredning var berørt i prosedyren for Høyesterett. Argumentet svekkes noe ved at risikospredning ikke var strengt nødvendig for utfallet. På den annen side var for så vidt heller ikke uttalelsene om risikooverføring avgjørende, da saken som nevnt ble løst på ligningsforvaltningsrettslig grunnlag.

Rettstekniske hensyn kan også tale mot et krav om risikospredning. Dersom et visst antall skulle være påkrevd, måtte dette avgjøres ut fra vurderinger av hvilke materielle krav som må stilles til den enkelte risiko for at den kan medregnes i antallet. I

---

<sup>35</sup> Se Skaar 1998 s. 39.

<sup>36</sup> Se Skaar 1999 s. 49.

<sup>37</sup> Klagenemndas kjennelse 1995 s. 32.

<sup>38</sup> Mer om dommen i kap. 2.9.

tillegg oppstår spørsmålet om hvor mange av disse risiki som i tilfelle kvalifiserer til et tilstrekkelig antall.

Juridisk teori er også kritisk til et krav om risikospredning i skatterettslig sammenheng.<sup>39</sup>

Som et komparativt argument kan det også legges vekt på at det bare er Tyskland som opererer med et krav om risikospredning.

Konklusjonen må bli at det ikke kan stilles et kvalifisert krav til risikospredning i spørsmålet om det foreligger reell forsikringsdekning og en fradragsberettiget utgift etter § 6-1.

## 2.5 "Horisontal" forsikring

Schlumberger dommens premisser gjelder direkte et "horisontalt" forsikringsforhold. Forsikringstaker (DSE) og captivet (Tower) var søsterselskaper, begge heleid av Dowell Schlumberger Corp. (morselskapet). Samtlige av Dowell Schlumberger-konsernets 22 selskaper forsikret seg i Tower. Tower hadde heller ingen andre kunder. Dowell Schlumberger konsernets captive var således en "ren" captive konstruksjon ("pure captive"). Det er ikke relevant å vurdere om captivet har eksterne forsikringstakere og/eller eiere, da disse trekk i realiteten vil bedre captivets forsikringsmessige situasjon.<sup>40</sup>

Selv om forsikringstaker er et søsterselskap i samme konsern, er det økonomisk og regnskapsmessig ubeslektet med captivet. Forsikringsutbetalinger fra captivet påvirker ikke forsikringstakerselskapet, og eventuelle tap "pulveriseres" på forsikringstakers hånd.

At forsikringspremier betalt til et captive er en fradragsberettiget utgift såfremt captivet yter en reell forsikringsdekning, ble også bekreftet i Amocoddommen, Rt. 2002 s. 1247.

---

<sup>39</sup> Se Skaar 1998 s. 48 flg.

<sup>40</sup> Som Fossum påpeker (s. 107) var det den "rene" captivekonstruksjon som var mest tvilsom i forhold til fradragsretten.



Saken gjalt om hvorvidt premiebetalingen fra Amoco Norway Oil Company (Amoco Norway), et heleid amerikansk datterselskap av Amoco Corporation, betalt til captivet Northern, var fradragsberettiget. Fradrag ble nektet ved ligningen. Vedtaket ble opphevet av Høyesterett (dissens 4-1).

Fradragsnektelsen ved ligningen og dissensen i Høyesterett skyldtes derimot ikke utgangspunktet om fradragsrett for datterselskap som ble fastlagt i Schlumberger dommen. Dommen er sentral, og berører en rekke av de problemstillinger captives reiser i forhold til fradragsretten.

For ”horisontale” forsikringsforhold er det sentrale spørsmål om det foreligger *risikooverføring* fra forsikringstaker til captivet etter de kriterier som oppstilles i Schlumberger- og Amocodommen.

## 2.6 Kravet til risikooverføring

### 2.6.1 Kravet til forsikringsavtale som betingelse for risikooverføring

Schlumbergerdommen tar utgangspunkt i at det må foreligge en *forsikringsavtale* som fører risikoen over. Kravet om forsikringsavtale er således en del av den helhetsvurdering som må foretas for å avgjøre om risikooverføring foreligger.

Kravet karakteriseres i dommen som den *formelle* side i vurderingen. Det må foreligge skriftlige og formaliserte avtaler, typisk gjennom utstedelse av forsikringspoliser el.

I Høyesteretts uttalelse ligger også et materielt vilkår, nemlig at avtalene *etter sitt innhold* må overføre risikoen fra forsikringstaker til captivet. En konkret tolkning av avtalene er derfor nødvendig for å avgjøre om risikoen endelig er overført.

Om det foreligger en formell forsikringspolise, og om hvorvidt denne overfører risikoen til captivet, er nok i utgangspunktet en kurrant vurdering. Som Syversen påpeker (s. 314) er det vanskelige spørsmålet om captivet har økonomisk evne til å påta seg ”reell forsikringsdekning”.

Vurderingen av forsikringsavtalen blir mer krevende dersom forsikringspolisen inngår i et større avtalekompleks, med garantier fra morselskap og avtaler med ordinære forsikringselskap (se kap. 2.7.2 og 2.7.3). Det avgjørende er fortsatt om avtalene sett under ett medfører risikooverføring.

## 2.6.2 Krav i forsikringslovgivning som betingelse for risikooverføring

Schlumbergerdommen setter videre som vilkår at det som utgangspunkt må kreves at captivet er undergitt de samme regler og den samme kontroll som ordinære forsikringselskaper. Kravet om at captivet må drive i samsvar med en stats forsikringslovgivning og offentlig kontroll, er et ytterligere formelt utgangspunkt i vurderingen om risikooverføringen er definitiv og reell.

Vurderingen om det foreligger risikooverføring og forsikringsdekning er ifølge dommen ”sett fra *forsikringstakers synsvinkel* – at selskapet frir seg fra den risiko som forsikres (min uth.)”. Fokuset for lovgivningskravet retter seg derimot mot captivet. (Eventuelt mot frontingselskapet dersom et slikt anvendes, se kap 2.7.2)

Et første spørsmål er hvilken stats lovgivning som skal legges til grunn ved vurderingen. I passusen ”de samme regler og den samme kontroll som andre forsikringselskaper” antydes det at det er captivets lokalisering som er avgjørende. Det tilsier at det er tilstrekkelig i relasjon til norsk skatterett at det enkelte lands lovgivning der captivet er lokalisert blir fulgt.

Lovgivningskravet ble bare kort berørt i den konkrete vurderingen i Schlumbergerdommen. Det ble påpekt at ”[d]et foreligger formaliserte forsikringsavtaler, der risikoen er overført til Tower. Tower er registrert som forsikringselskap på Bermuda og undergitt forsikringslovgivning og kontroll der.” Dommen bekrefter at det ikke er et krav om at norsk forsikringslovgivning må være fulgt.

Et neste spørsmål er om det er tilstrekkelig at captivet er underlagt offentlig kontroll og overholder forsikringslovgivningen i den stat det er lokalisert. Til dette svarer Høyesterett benektende: ”[d]et kan imidlertid ikke være avgjørende i forhold til skattelovens regler at captivet drives i samsvar med forsikringsrettslige regler, og at de aktuelle poliser går inn under forsikringslovgivningen.”

Videre kan det stilles spørsmål om kravet til å følge forsikringslovgivningen i vedkommende land er absolutt, eller om det kan gjøres unntak fra enkelte regler.

Schlumbergerdommen sier at captivet ”som utgangspunkt” må være undergitt de samme regler som andre forsikringselskaper. Dette må tolkes dit hen at formelle forsikringsrettslige krav ikke nødvendigvis er absolutte. Ligningspraksis synes også å

legge til grunn at lovgivningen i det enkelte land ikke setter absolutte krav. Klagenemda for oljeskatt har uttalt at det normalt må "... bygge på en helhetsvurdering, hvor ett eller flere avvik fra de normer eller standarder som må antas å bli lagt til grunn innen forsikringsbransjen, ikke behøver å føre til at vedkommende forsikring må underkjennes."<sup>41</sup>

Det må foretas en konkret helhetsvurdering av de enkelte lovregler i captivets hjemstat. Schlumbergerdommen gir retningslinjer for hvilke regler som må overholdes. Kravet knyttes opp mot formålet med lovgivning og kontroll, idet overholdelsen skal "sikre forsikringstakerne" og sørge for at "risiko-overføringen er en realitet". Ulike regler med annet formål, eksempelvis bestemmelser som sikrer forbrukervernrolig ses lempeligere på, siden slike regler ikke er strengt nødvendige, sett hen til captivets slektskap med forsikringstakerne.

At captivet driver i samsvar med vedkommende lands forsikringslovgivning er således verken en tilstrekkelig forutsetning eller et absolutt krav i vurderingen om det foreligger reell forsikringsdekning. Dette viser for øvrig at det skatterettslige forsikringsbegrep ikke er bundet av den privatrettslige bedømmelsen av forsikringsforholdet.

I forhold til forsikringsbegrepet ligger problemene særlig i det materielle vilkår til risikooverføring som Schlumbergerdommen oppstiller, nærmere bestemt om selskapet driver og har evne til å påta seg risiki etter aktuar/forsikringsmatematiske prinsipper, *uansett* om dette er lovfestet i vedkommende lands forsikringslovgivning eller ikke.

### 2.6.3 Krav til captivets dekningssevne som betingelse for risikooverføring

I kravet til reell forsikringsdekning, satte Høyesterett i Schlumbergerdommen også som vilkår at captivet må ha evne til å møte krav under forsikringspolicene. Først da vil forsikringstakeren ha sikkerhet mot selv å måtte dekke tapet. Ved vurderingen av om det foreligger reell forsikringsdekning, må captivet drive i samsvar med anerkjente og vanlige aktuar og forsikringstekniske prinsipper. I dommen uttales det at:

---

<sup>41</sup> Klagenemda for oljeskatt, kjennelse 20. mars 1995 (heretter Klagenemdas kjennelse 1995) s. 35

”Ved den konkrete vurdering av risikoeksponering og soliditet, vil det være naturlig å sammenligne med det som i uavhengige forsikringselskaper betraktes som forsikringsmessig forsvarlig ved forsikring av tilsvarende type risiko.”

Høyesterett påpekte også at captivets evne til å påta seg risiki kan oppnås enten ved å *reassurere* sine risiki i reforsikringsmarkedet eller ved å bygge opp *egen økonomi*, eventuelt gjennom en *kombinasjon* av dette.

I Amocodommen angis en ytterligere mulighet. Captivets evne til å påta seg risiki kan oppnås ved disposisjoner og garantier forsikrings- og konsernselskapene imellom. Nærmere bestemt ved at morselskapet garanterer overfor et ordinært forsikringsselskap (som i hovedsak yter en frontingtjeneste for i konsernet) at ytterligere kapital vil bli skaffet til veie dersom captivet ikke makter sine forpliktelser. Om betingelsene for at et frontingselskap og garantier, støtteerklæringer mm. kan ”redde” et underkapitalisert captive, behandles i kapittel 2.7.2 og 2.7.3.

Det må således skilles mellom de risiki som reassureres i det internasjonale reforsikringsmarkedet og den del captivet beholder i ”egen regning”. Det er bare egenregningsandelen captivet er assurandør for, og som det må ha evne til å dekke. Jo mer som er reassurert desto mindre kapital er nødvendig på captivets hånd for å oppfylle kravet.<sup>42</sup>

Det avgjørende for spørsmålet om captivets dekningssevne oppnås ved å reassurans, blir om de uavhengige reforsikringsselskap yter reell forsikringsdekning. Vurderingen av om *captivet* er tilstrekkelig kapitalisert, retter seg således mot egenregningsandelen.

I Amocodommen, Rt. 2002 s. 1247, var det sentrale spørsmål om captivet Northern oppfylte soliditetskravet som ble stilt i Schlumbergerdommen. Høyesterett drøftet først om captivet isolert sett oppfylte kravet.

Saken gjalt om hvorvidt premiebetaling for ligningsårene 1992-95 fra Amoco Norway Oil Company (Amoco Norway), et heleid amerikansk datterselskap av Amoco Corporation, var fradragsberettiget. Selskapet tegnet forsikringer for sin virksomhet først i forsikringsselskapet Riunione

---

<sup>42</sup> Illustrerende i denne sammenheng er forskjellen i ”egenregning”/reassuranseandeler i Amocodommen og i LRD-2000-01080, Finadommen. Captivene beholdt henholdsvis omlag 35% og 2% i ”egen regning”. I sistnevnte sak var det uomtvistet at captivet gjennom reassuranse var tilstrekkelig solid.

Adriatica Di Sicurta (RAS) (senere i forsikringsselskapet American International Reinsurance Company Ltd. (AIRCO)).

De forsikringer Amoco Norway tegnet i disse selskapene, ble 100 % reasurert i Northern Resources Assurance Inc. (Northern), Amocokonsernets captive. Den risiko Northern påtok seg gjennom reassuranseavtalen, ble for en større del reforsikret i andre forsikringsselskaper, mens resten ble beholdt i egen regning (egenregningsandel). Andelen ble beregnet til differansen mellom den forsikringspremie Northern mottok fra RAS/AIRCO, og den premie Northern betalte for sine reforsikringsavtaler, og utgjorde kr 176.759.645. Spørsmålet i saken var om Amoco Norway hadde krav på fradrag for den del av forsikringspremien som knyttet seg til den risiko som Northern ikke har reasurert, men beholdt i egen regning. Amoco Norway ble nektet fradrag i både byretten og lagmannsretten. Høyesterett tilkjente fradrag for forsikringspremien.

Høyesterett uttalte at det i spørsmålet om et forsikringsselskap har tilstrekkelig evne til å møte krav under de poliser som er tegnet i selskapet "...må avgjøres på grunnlag av en totalvurdering av en rekke forhold."

I den totalvurdering av forsikringsselskaps soliditet som Høyesterett gir anvisning på, spiller forsikringstekniske vurderinger en fremtredende rolle. Ulike målestokker eller standarder anvendes, oppstilt fra bransjehold av internasjonale "rating" byråer, forsikringsselskaper og nasjonale kontrollorganer. Standardene munner ut i nøkkeltall eller "ratios", nærmere bestemt forholds/prosenttall som angir anbefalte maksimum/minimum tall for selskapets soliditet. Disse angir i korte trekk om forsikringsselskapet har evne til å møte krav under forsikringspolisene, utifra beregninger om hvor store tap som kan oppstå og skadefrekvens målt mot den kapital forsikringsselskapet har tilgjengelig til å dekke oppståtte tap.

Det fører for langt å gå inn på alle de ulike standarder i detalj. I denne fremstilling illustreres vurderingen ved eksponeringsprosenten, som er belyst gjennom lignings- og rettspraksis. For en summarisk oppstilling av andre sentrale nøkkeltall, se Klagenemda for oljeskatt sin kjennelse 20. mars 1995 s. 33-42.

I Amocodommen var eksponeringsprosenten det sentrale kriterium for å avgjøre om captivet Northern hadde evne til å møte krav under forsikringspolisene.

Eksponeringsprosenten angir forholdet mellom maksimalt tap ved en ulykkeshendelse og forsikringsselskapets solvenskapital.<sup>43</sup>

Captivet Northern's eksponeringsprosent var varierte mellom de enkelte år, lavest i 1995 med 85%. Høyesterett påpekte at "[s]elv om et forsikringsselskaps soliditet ikke bare kan bedømmes på grunnlag av eksponeringsprosenten... finner jeg det klart at et forsikringsselskap med så høye eksponeringsprosent ikke tilfredsstillende de soliditetskrav som Høyesterett stilte i Schlumbergerdommen."

Høyesterett tallfestet ikke hva som kunne være et akseptabelt nivå. Siden det var "klart" at så høye eksponeringsprosent ikke var tilfredsstillende, gir dommen ikke uttrykk for noe grensetilfelle.

Ligningspraksis kan gi avklaring på den nærmere grense. Et forlik mellom staten v/Finansdepartementet og Norsk Hydro Produksjon kan være retningsgivende.<sup>44</sup> Det går fram av forliket at en eksponeringsprosent på 34-40% ikke var tilstrekkelig. Derimot ble fradrag gitt for en periode der den lå mellom 17% og 22%. Et akseptabelt nivå ligger nok antakelig et sted mellom 22% og 34%.

Selv om soliditets- og dekningskravet beregnes etter de samme forsikringstekniske prinsipper, stilles ikke de samme materielle krav til konserninterne forsikringsselskap som de ordinære forsikringsselskap normalt oppfyller. Det er alminnelig antatt gjennom internasjonale bransjestandarder at det stilles noe lempeligere soliditetskrav for captiveselskap.

Fra Tillinghastrapporten, som gir uttrykk for "Generally Accepted Captive Standards" (GACS) fra bransjehold, kan følgende siteres:<sup>45</sup>

"The GACS presented in this monograph should not be applied without considering the following conditions and limitations. First, it must be understood that each captive insurance company is unique, and therefore any specific benchmark or standard will not be appropriate for all captives. The GACS are not intended to create a strict « pass/ fail » result. Under certain operating conditions practical considerations may be more important than adherence to an overall set of

---

<sup>43</sup> En eksponeringsprosent på 100% vil si at hele captivets solvenskapital vil gå tapt dersom maksimalt tap ved en ulykkeshendelse inntreffer. Dersom den er over 100% er captivet avhengig av ytterligere kapital for å oppfylle sine forpliktelser.

<sup>44</sup> Publisert i ligning 1997.

<sup>45</sup> Sitatet er hentet fra Klagenemndas kjennelse 1995 s. 41.

standards. For example, a captive (and its owner) may be forced to retain more risk than prudently advisable because no commercial insurance alternative is available or the cost of commercial insurance or reinsurance is prohibitive.”

I Amocodommen ble det opplyst at eksponeringsprosenten for ordinære forsikringselskaper lå mellom 2-4 %.<sup>46</sup> Selv om captivet Northern hadde en for høy eksponeringsprosent, ble det erkjent av staten, og lagt til grunn i Høyesteretts vurdering, at det må stilles noe lempeligere krav til et captives dekningssevne. Ligningsmyndighetene må derfor, som uttrykt av Syversen ”...legge inn betydelige sikkerhetsmarginer i det rettsanvendelsesskjønn som må utøves ved avgjørelsen av spørsmålet om det foreligger en reell forsikringsdekning.”<sup>47</sup>

Captivets dekningssevne vil normalt endre seg gjennom forsikringsperioden, ettersom selskapet foretar forsikringsutbetalinger. Et spørsmål er på hvilket tidspunkt captivet i tilfelle må oppfylle solvenskravet. Skal soliditeten beregnes i begynnelsen av forsikringsåret eller inntektsåret, når forsikring tegnes, eventuelt konstant gjennom forsikringstiden?

I Amocodommen la Høyesterett til grunn at det var naturlig å vurdere soliditeten ved begynnelsen av det enkelte forsikringsår. Det er på dette tidspunkt det vil være aktuelt for en forsikringstaker å vurdere et selskaps soliditet. Vurderingen gjaldt riktignok konkret eksponeringsprosenten, men siden vurderingen retter seg mot forsikringstakers vurdering av captivets dekningssevne, er nok dette tidspunkt avgjørende, uavhengig av hvilken forsikringsteknisk målestokk eller nøkkeltall som anvendes.

Et annet spørsmål som ble behandlet i Amocodommen var hvilke kapitalposter som kunne tas med i soliditetsvurderingen. Et tvistepunkt var om det ved beregningen av Northerns solvenskapital skulle tas hensyn til avsetninger i selskapets regnskaper til oppståtte, men ikke rapporterte tap.<sup>48</sup> Det ble lagt til grunn at avsetningene hadde karakter av skjulte reserver i regnskapet. Problemstillingen ble om skattyter var bundet av sine regnskapsposter ved beregningen av selskapets økonomiske soliditet.

---

<sup>46</sup> Se lagmannsrettens dom i Amocosaken.

<sup>47</sup> Syversen s. 319.

<sup>48</sup> Såkalte IBNR-avsetninger (”incurred, but not reported losses”).

Høyesterett påpekte at det i tilfeller hvor det er spørsmål om den skatterettslige bedømmelse av en regnskapspost, må skattyter som hovedregel være bundet av den klassifikasjon posten har fått i regnskapet. I dette tilfellet var det imidlertid ikke spørsmål om den skatterettslige bedømmelse av avsetningene, men en vurdering av Northern's soliditet. I relasjon til beregningen av selskapets økonomiske soliditet fant Høyesterett at den regnskapsmessige klassifikasjon ikke kunne være bindende.

Vurderingstemaet blir således om kapitalen faktisk står tilgjengelig for dekning av krav under polisene, uavhengig av hvilken regnskapsmessig oppstilling postene måtte ha.

## 2.7 Ulike typer disposisjoner i risikooverføringen

Spørsmålet som behandles i dette kapitlet er om morselskapet i konsernet gjennom ulike disposisjoner kan sikre at kravet til risikooverføring oppfylles. Nærmere bestemt om det er av betydning å trekke et frontingselskap inn i forsikringsforholdet (kap. 2.7.2) og/eller om en selskapsgaranti eller lignende kan påvirke vurderingen av captivets finansielle situasjon (kap. 2.7.3).

Et første spørsmål i tilfelle der captivets forsikringstjeneste er avhengig av disposisjoner fra selskaper innenfor konsernet er hvilket rettslig utgangspunkt og grunnlag som skal legges til grunn for vurderingen om forsikringsdekning foreligger i skatterettslig forstand (kap. 2.7.1).

### 2.7.1 "Familie-" vs. "selvstendighetsdoktrinen"

Til forskjell fra "ordinær" forsikringsdekning i uavhengige forsikringsselskap, kan et captiveselskap være avhengig av disposisjoner fra søster- eller morselskapet i konsernet for å kunne tilby reell forsikringsdekning til sine forsikringstakere. Eksempelvis kan captivets dekningsvegne være avhengig av garantier eller kapitaltilførsel fra sine beslektede konsernselskap.

Et spørsmål er hvordan slike disposisjoner rettslig sett skal vurderes i relasjon til om forsikringsdekning foreligger i skatterettslig forstand. To alternative rettslige



grunnlag og utgangspunkt har vært anført for vurderingen. Spørsmålet blir, i tilfelle der captivet er avhengig av disposisjonene for å kunne yte reell forsikringsdekning, om ”selvstendighetsdoktrinen” skal anlegges som rettslig utgangspunkt eller om det er rettslig grunnlag for en ”økonomisk-familiedoktrine”.

I norsk skatterett er aksjeselskaper som inngår i et konsern selvstendige skattesubjekter, se sktl § 2-2 første ledd bokstav a, jf. § 13-1. Dersom selvstendighetsregelen legges til grunn, innebærer denne at forsikringstaker vurderes isolert fra de øvrige konsernselskap. Forsikringspremien blir da å anse som en fradragsberettiget forsikringsutgift etter sktl § 6-1 dersom captivet yter reell forsikringsdekning.

Dersom captivets forsikringstjeneste er avhengig av disposisjoner fra andre selskaper innenfor konsernet, blir premiebetalingen etter den økonomiske familiedoktrinen å anse som en ikke-fradragsberettiget avsetning innenfor konsernets egen økonomi. Den økonomiske familiedoktrine kan ikke angis i en entydig rettssetning. Doktrinen går i hovedsak ut på at skattyter bedømmes ut i fra sin handlemåte i den skatterettslige vurderingen. Opptrer konsernselskapene i fellesskap skal de også bedømmes slik i relasjon til fradragsbegrensningen for avsetninger innenfor egen økonomi. Argumentasjonen kan variere, men uansett bygger doktrinen på identifikasjon mellom captivet og de øvrige konsernselskapene.<sup>49</sup>

Forholdet mellom selvstendighets- og familiedoktrinen i bedømmelsen av captive-konstruksjonen, har særlig vært omtvistet i amerikansk lignings- og rettspraksis. I amerikansk rett har den ”økonomiske familiedoktrine” fått et visst gjennomslag i saker på tidlig 1980-tallet. Denne praksis har blitt kritisert, og nyere amerikansk rettspraksis synes å ha distansert seg fra tidligere dommer og godtatt fradrag, med den begrunnelse at captiveselskapene er selvstendige skattesubjekter.<sup>50</sup>

Spørsmålet har også vært omtvistet i norsk rett. Den økonomiske familiedoktrine kan spores i tidligere ligningspraksis.

I klagenemda for oljeskatt sin kjennelse 20. mars 1995 ble følgende standpunkt lagt til grunn for vurderingen av et tilfelle der forsikringsdekningen var avhengig av en garanti fra konsernets morselskap:

---

<sup>49</sup> Se Skaar 1998 s. 99.

<sup>50</sup> For detaljert analyse av amerikansk praksis på dette punkt, se Skaar 1998 s. 81-133.

”Viktigere er imidlertid betydningen for selve forsikringsbegrepet: Når et med forsikringstakerselskapet eiermessig beslektet selskap garanterer for at captivet vil oppfylle forsikringsansvaret, er det *ikke skjedd noen risikooverføring* fra forsikringstaker til forsikringsgiver.” (min uthevning).

Dersom garantien var avgitt til et frontingselskap, var Klagenemdas synspunkt at forsikringen skulle anses å være tegnet direkte i captivet. Det ble uttalt at ”[d]et er her egentlig ikke spørsmål om å foreta noen skattemessig « gjennomskjæring », det er partenes egen avtale som legges til grunn. Det er ikke meningen at frontingselskapet skal være ansvarlig part i forsikringsforholdet.”

For Høyesterett foranlediget ikke saksforholdet i Schlumbergerdommen en nærmere behandling av spørsmålet. Selvstendighetsregelen ble imidlertid påpekt, med henvisning til sktl § 54 som et rettslig utgangspunkt for vurderingen.

I Amocodommen tok Høyesterett nærmere stilling til forholdet mellom selvstendighets- og den økonomiske familiedoktrine. Det var dissens (4-1) ved denne vurderingen.

Amoco Norway hadde tegnet sine forsikringer i frontingselskapene RAS og AIRCO, som reassurerte konsernets risiki i captivet Northern. Morselskapet Amoco Corp. avga støtteerklæringer til frontingselskapene, som garanterte for captivets solvens. Dersom captivet ikke kunne oppfylle sine forpliktelser, kunne frontingselskapene påberope seg støtteerklæringene overfor morselskapet.

Byretten og lagmannsretten, i likhet med Klagenemda, nektet fradrag for den del av risikoen captivet hadde beholdt i egen regning. Hovedbegrunnelsen i disse instanser for å nekte fradrag var at når man må så hele konstruksjonen under ett, hadde ikke frontingselskapene noen egentlig forsikringsfunksjon. Det opprettede avtaleverk var et opplegg tilrettelagt av morselskapet Amoco Corp. i USA. Argumentasjonen varierte, men konklusjonen bygget på identifikasjon mellom selskaper i Amoco konsernet, og bar således preg av den økonomiske-familie doktrine.

Høyesteretts flertall utdypet først det rettslige utgangspunktet som ble lagt til grunn i Schlumbergerdommen. Selvstendighetsregelen i § 2-2 første ledd bokstav a innebar i følge flertallet ”... at såfremt forholdet ikke fanges opp av særlige rettsregler eller det foreligger grunnlag for gjennomskjæring, må spørsmålet om fradragsrett vurderes separat i forhold til det enkelte selskap i konsernet, jf. Rt-2002-456 (Hydro).”

Høyesterett vurderte så utgangspunktet i relasjon til forsikringer i captiveselskap og rekkevidden av fradragsbegrensningen for avsetninger innenfor egen økonomi på den foreliggende sak, men også på generelt grunnlag. Det heter i dommen at:

”Det at avsetning innenfor skattyterens egen økonomi som hovedregel ikke gir fradragsrett, er riktig. ... Derimot finnes det *ikke noe grunnlag for en lære om at avsetning i et annet selskap innenfor samme konsern ikke gir fradragsrett*. Tegning av forsikring i et konserninternt forsikringsselskap innebærer i realiteten at det blir foretatt avsetning i et annet selskap innenfor konsernet til dekning av fremtidige tap. Som det fremgår av Schlumbergerdommen, gir en forsikringstegning i et konserninternt forsikringsselskap likevel *fradragsrett såfremt det er en reell forsikringsdekning som blir kjøpt*. (min utheving).

Høyesterett synes konsekvent å avvise enhver annen lære, herunder anvendelsen av den økonomiske familiedoktrine på captiveforsikringer i norsk skatterett. Som Høyesterett generelt legger til grunn, er det ikke grunnlag for å oppstille som vilkår for fradragsrett at captivets forsikringsdekning ikke er avhengig av andre disposisjoner fra selskaper innenfor samme konsern.

I den konkrete saken la Høyesterett til grunn at Amoco Norway ikke kunne identifiseres med Amoco Corp. og/ eller captivet Northern, slik statens standpunkt etter Høyesteretts syn i realiteten var å forstå. Siden aksjeselskaper innenfor et konsern etter norsk rett er selvstendige skattesubjekter, var det ikke grunnlag for noen slik identifikasjon.

I motsetning til flertallet, la dommer Mitssem til grunn at synspunktet ikke kom i konflikt med prinsippet om at aksjeselskaper innenfor et konsern er selvstendige skattesubjekter. Siden Høyesterett delte seg i synet på det rettslige utgangspunkt, gir dissensen etter mitt syn ikke uttrykk for noe grensetilfelle.

Amocodommen avklarer således rettstilstanden når det gjelder selvstendighets- og familiedoktrinen anvendt på captiveforsikringer i norsk skatterett. Ifølge flertallets premisser må det legges til grunn at dersom den samlede økonomiske virkning av disposisjonene konsernselskapene mellom medfører at forsikringstaker definitivt blir fridd fra sine risiki, så er vilkåret for fradragsretten oppfylt. Sammenholdt med det rettslige utgangspunktet kan fradrag bare nektes etter en samlet vurdering av disposisjonene dersom det er grunnlag for gjennomskjæring. Hvorvidt det er rom for gjennomskjæring vil bli drøftet i kapittel 2.8.

## 2.7.2 Betydningen av frontingselskap

Det forekommer at konsernselskapene først tegner sine poliser i ordinære forsikringselskap, som etter avtale med morselskapet reassurerer konsernets risiki i captiveselskapet. Det ordinære forsikringselskap opptrer i et slikt tilfelle som et frontingselskap i forsikringsforholdet. Deres medvirkning blir begrenset til administrative og tekniske funksjoner knyttet til forsikringsforholdet, som poliseutstedelse, risiko- og premiekalkulasjon, skadeoppgjør mv.

Spørsmålet om hvilken betydning et frontingselskap kan tillegges i relasjon til kravet til reell forsikringsdekning, ble behandlet av Høyesterett i Amocodommen. En problemstilling i saken var om frontingselskapenes solvensansvar i forsikringsforholdet kunne tillegges betydning i forhold til soliditetsvurderingen av captivet Northern. Frontingselskapene RAS og AIRCO hadde påtatt seg ansvaret for å administrere polisene og foreta skadeoppgjør overfor konsernselskapene. I den utstrekning captivet ikke kunne gjøre opp for seg, kunne frontingselskapene påberope seg støtteerklæringer fra morselskapet Amoco Corp.

Høyesteretts flertall la frontingselskapenes solvensansvar til grunn etter sitt innhold i soliditetsvurderingen. Det avgjørende for Høyesterett var at de forsikringspoliser Amoco Norway hadde tegnet i RAS og AIRCO isolert sett var ordinære forsikringsavtaler. Det var ingen tvil om at selskapene heftet overfor Amoco Norway, og det var heller ikke grunnlag for å betvile frontingselskapenes soliditet.

Det ble uttalt at:

”Selv om den økonomiske risiko RAS og AIRCO har påtatt seg, er forholdsvis liten, er det ikke tvilsomt at Amoco Norway på grunnlag av forsikringspolisene med RAS og AIRCO *definitivt er kvitt den risiko* som dekkes av disse polisene.”

En betingelse Høyesterett satt for at frontingselskapet kunne tillegges betydning var at forsikringselskapet faktisk ville foreta forsikringsutbetalinger i tilfelle der for captivet ikke var tilstrekkelig kapitalisert. Dette spørsmål beror på innholdet i garantitilsagnet, og behandles derfor i neste kapittel.

I forhold til de ”formelle” krav i forhold til forsikringslovgivning, utstedelse av forsikringspoliser mv. (se kap. 2.6.1 og 2.6.2), som captivet måtte oppfylle ifølge Schlumbergerdommen, følger det av Amocodommen at frontingselskapene kan oppfylle

disse krav i forsikringsforholdet.<sup>51</sup> Overfor forsikringstaker er det frontingselskapet som står som forsikrer og utsteder polisen.

Ifølge Amocodommen kan et frontingselskap også ha betydning for vurderingen av captivets soliditet. Som dommen gir anvisning på, beror er stillingen til frontingselskapet, først og fremst avhengig av den konkrete frontingavtale (og en tolkning av denne) med forsikringsselskapet. Spørsmålet blir om forsikringsselskapet har påtatt seg et solvensansvar.

Noen ytterpunkter kan oppstilles. På den ene side, dersom avtalen må forstås slik at frontingselskapet ikke under noen omstendighet skal utbetale for forsikringstilfelle der captivet er underkapitalisert, må man se bort fra dette i solvensvurderingen. På den annen side kan frontingselskapet påta seg risiko for konsernet, i egenskap av å være et ordinært forsikringsselskap, så langt det har evne til å påta seg reell forsikringsdekning.

Dommer Mitsen, som utgjorde mindretallet, kom til motsatt resultat vedrørende frontingselskapenes betydning i forsikringsforholdet. Han la til grunn at "Når avtalene vurderes etter sitt innhold, og disposisjonene sees i sammenheng, kan frontingselskapene... ikke sies å ha hatt noen materiell forsikringsfunksjon." Mindretallet anla mao. en slags "gjennomskjærings-" vurdering, som vil bli behandlet i kap. 2.8.

### 2.7.3 Betydningen av selskapsgaranti, comfort letters mm.

Det forekommer at captivets mor- eller datterselskap stiller garanti for oppfyllelsen av dets forsikringsforpliktelse.

Spørsmålet er hvilken rettslig betydning slike støtteerklæringer mv. skal ha. I forhold til kravet til captivets dekningssevne (kap. 2.2.1) er spørsmålet om og på hvilke vilkår en garanti el., kan "redde" et underkapitalisert captive gjennom avtale om at tilstrekkelig kapital vil bli skaffet til veie dersom ikke captivet selv kan dekke tap under forsikringspolisene. Problemstillingen er om slike avtalearrangementer oppfyller det krav til risikooverføring som ble stilt i Schlumbergerdommen. Har forsikringstaker fridd seg fra den risiko som forsikres og overført denne til forsikringstaker?

---

<sup>51</sup> Se også Klagenemdas kjennelse 1995 s. 33.

Bruk av garantier reiser en rekke spørsmål i ulike situasjoner. Et første spørsmål er om et mor- eller datterselskap kan garantere for captivets soliditet for egen forsikringsdeknings vedkommende.

I et slikt tilfelle må selskapet selv tilføre captivet kapital, dersom dette ikke klarer sine forpliktelser. Siden selskapet i et slikt tilfelle i realiteten må dekke egne skadetilfeller, er risikoen klart nok ikke definitivt overført fra forsikringstaker. Det må dermed være et annet selskap i konsernet som stiller garantien for at det kan foreligge risikooverføring.

Et neste spørsmål er om risikoen kan anses overført dersom garantien stilles direkte til captivet fra dette andre konsernselskap. I Amocoddommen reiste Høyesterett spørsmålet om en forsikring tegnet direkte i captivet Northern ville gi fradragsrett. Høyesterett slo først fast at captivet isolert sett var ikke tilstrekkelig kapitalisert. Den samlede økonomiske virkning medregnet støtteerklæringen avgitt fra morselskapet, kunne derimot gi captivet tilstrekkelig soliditet.

I dette tilfellet valgte Høyesterett å se bort fra støtteerklæringen fra morselskapet. Begrunnelsen var at ordningen ikke var tilstrekkelig til at risikoen definitivt var overført idet "[d]et må også stilles krav om at [mor]selskapet er undergitt kontroll med sikte på at forsikringstakerne også for fremtiden er sikret." Med andre ord drev ikke morselskapet forsikringsvirksomhet, og var dermed ikke forpliktet gjennom forsikringslovgivning og underlagt slik kontroll som sikrer at risikooverføringen blir en realitet. Fradrag må dermed nektes der captivets soliditet er avhengig av garanti stillt direkte ovenfor captivet.

Det neste spørsmål er når en garanti gitt ovenfor *frontingselskap*, oppfylder risikooverføringskravet. Som konkludert i kap 2.6.1 kan et frontingselskaps solvensansvar tillegges betydning i vurderingen av captivets soliditet. Det ble lagt til grunn av flertallet i Amocoddommen at det er den samlede virkning av de disposisjoner som er foretatt som skal bedømmes. Den omstendighet at det kan rettes krav mot garantiselskapet berører ikke forsikringstakers stilling.

Siden garantier ikke kan stilles direkte til captivet, unntatt der morselskapet også driver forsikringsvirksomhet, er frontingselskap ikke bare *tilstrekkelig*, men også et *nødvendig* ledd dersom garantier, støtteerklæringer mv. skal tillegges betydning i soliditetsvurderingen.

Spørsmålet er her om betydningen av garantien eller tilsagnets *innhold* i relasjon til om risikoen har gått over fra forsikringstaker til forsikringsgiver.

I praksis kan utsagn fra selskap om å garantere for captivets soliditet ha ulik formulering. Det kan dreie seg om rettslig bindende garantier der selskapet er juridisk forpliktet til å dekke tap der captivets kapital ikke strekker til. Det kan også være tilsagn som innholdsmessig er mer upresist formulert, eksempelvis såkalte "letter of comfort", "letter of patronage" eller lignende, der det er tvilsomt rettslig sett om selskapet har forpliktet seg.<sup>52</sup>

Et springende punkt i Amocodommen var om støtteerklæringen måtte være rettslig forpliktende for at tilsagnet kunne tillegges betydning. Det var tvilsomt om støttetilsagnet fra morselskapet Amoco Corp. stilt til det ene frontingselskapet (RAS) gjorde morselskapet rettslig forpliktet til å besørge at captivet Northern var tilstrekkelig solid.

For Høyesteretts resonnement var det ikke avgjørende om selskapet var formelt rettslig forpliktet eller ikke. Det avgjørende var at erklæringene under enhver omstendighet gav en "god faktisk sikkerhet". Dersom captivet Northern ikke hadde maktet å oppfylle sine forpliktelser overfor frontingselskapet, ville morselskapet Amoco Corp., "... uten hensyn til om selskapet var formelt rettslig forpliktet eller ikke -som et velrenommet oljeselskap ikke ha hatt noe valg, men måtte ha gjort opp."

Dersom garantitilsagnet ikke er rettslig bindende, må spørsmålet avgjøres etter en helhetsvurdering. Vurderingen retter seg mot frontingselskapets posisjon i forsikringsforholdet. Dersom frontingselskapet kan bygge på at garantiselskapet vil oppfylle, vil dette i første omgang bære tapet. Den endelige interne fordeling mellom fronting- og garantiselskap er ikke avgjørende.

I den helhetsvurdering som foretas er selve garantitilsagnet sentralt, men også captivets egen økonomi vil kunne ha betydning. Hvis captivet har betydelig underdekning, vil frontingselskapets solvensrisiko øke tilsvarende. Jo dårligere egenøkonomi captivet har, jo mer tvilsomt kan det være om frontingselskapene vil legge ut for eventuell underdekning.

Et ytterligere moment i vurderingen som Høyesterett gir anvisning på, er renomméet til garantiselskapet. Dersom selskapets betalingsvilje og/eller evne kan

---

<sup>52</sup> Se Skaar 1998 s. 136 flg.

betviles, kan det være tvilsomt om frontingselskapet har en tilstrekkelig god faktisk sikkerhet.

Som konkludert ovenfor må et annet selskap enn forsikringstaker stille garantien overfor et frontingselskap for at risikoen kan anses å være overført fra forsikringstaker til captivet. Det følger av Amocodommen at morselskapet kan garantere overfor captivets dekningssevne for et datterselskaps forsikringsdekning. Et siste spørsmål er om morselskapet har fradragrett for sine premiebetalinger dersom et datterselskap garanterer overfor et frontingselskap for captivets dekningssevne.

Fra en isolert betraktning har også morselskapet overført risikoen etter kriteriene i Schlumberger- og Amocodommen. Fra en mer utvidet økonomisk betraktning synes spørsmålet mer problematisk. Dersom datterselskapet må oppfylle sin forpliktelse hvis captivet ikke er tilstrekkelig kapitalisert, vil erstatningsutbetalinger fra datterselskapet redusere dets (aksjer) verdi tilsvarende, og dermed i realiteten til slutt belastes morselskapet. Dette gjelder for så vidt tilsvarende for utbetalinger fra captivet, som også er et datterselskap av morselskapet. Problemstillingen synes å bli tilsvarende for den vurderingen som må foretas for ”vertikal” forsikring og behandles i kap 2.9.

## 2.8 Skattemessig gjennomskjæring

Spørsmålet som søkes besvart i dette kapittel er om fradrag kan nektes på grunnlag av skattemessig gjennomskjæring.<sup>53</sup> I drøftelsen av om det kan være grunnlag for gjennomskjæring vil de disposisjoner i captiveforsikringskonstruksjonen som kan være motivert i skattemessige forhold vurderes. Som redegjort for i kapittel 1.3 kan de skattemessige hensyn være:

- (1) at skattyter ønsker skattefradrag for sine premiebetalinger og tilpasser captivekonstruksjonen slik at vilkårene som stilles til fradragretten oppfylles.
- (2) at skattyter plasserer captiveselskapet i et gunstig skatteregime og oppnår skattefordel gjennom lav skattesats.

---

<sup>53</sup> Gjennomskjæringsregelen er redegjort for i kapittel 1.5.2.



(3) at skattyter ”overpriser” forsikringspremien og forskyver skattefundamentet slik at skattefordeler oppnås.

(1) Et første spørsmål blir om den *form eller måte* skattyter har oppnådd forsikringsdekningen på kan danne grunnlag for gjennomskjæring.

I Amocodommen behandlet Høyesterett spørsmålet om det kunne være grunnlag for gjennomskjæring dersom Amoco konsernets disposisjoner ble sett i sammenheng. For Høyesteretts flertall ble gjennomskjæring vurdert etter å ha konstatert at det ikke var grunnlag for å anse konsernet som en økonomisk familie (se kapittel 2.7.1).

Førstvoterende, som representerte flertallet, vurderte om disposisjonene kunne anses som en illojal omgåelse av skattelovgivningen i lys av virkningen av å se disposisjonene i sammenheng, om disposisjonene var reelle og hensynet til å beskytte norske skattefundamenter.

Førstvoterende påpekte først at det var et vilkår for fradrag at disposisjonen var reell. Så lenge forsikringstaker (Amoco Norway) definitivt ble fridd fra sin forsikringsrisiko, var dette vilkåret ifølge Høyesterett uproblematisk.

Videre påpekte førstvoterende at heller ikke hensynet til å beskytte fundamentet for norsk inntektsskatt gjorde seg gjeldende. Førstvoterende viste til at dersom Amoco Norways forsikringspremie ble å anse som en ikke-fradragsberettiget avsetning, så ville tap eller ansvar komme til fradrag i selskapets inntekt i tapsåret, og ført til tilsvarende reduksjon av fundamentet for norsk inntektsskatt. Skattefundamentet ble således beskyttet da selskapene definitivt var fridd fra sine risiki.

Til sist uttalte førstvoterende at ”[j]eg har på denne bakgrunn vanskelig for å se at de hensyn som ligger bak skattelovgivningen, taler mot at selskapet skal kunne føre premiebetalingene til fradrag.” Det synes som om Høyesteretts flertall ikke fant spørsmålet særlig tvilsomt. Flertallet kunne nok ha underbygget sin konklusjon ytterligere, dersom tvil forelå, med de forsikringsmessige og bedriftsøkonomiske motiver som man kan anta og ligge bak opprettelsen av et captive.<sup>54</sup>

Mindretallet kom til motsatt konklusjon i sin helhetsvurdering av captive-konstruksjonen. Det er grunn til å se nærmere på dissensen, da mindretallets votum synes å gi uttrykk for at det var grunnlag for gjennomskjæring.

---

<sup>54</sup> Se kap. 1.3.

Jeg viser i denne forbindelse til Høyesteretts dom av 14. juni 2002 (Nordea Bank) ( HR-2001-00819 ). Der ble i utgangspunktet reelle aksjeoverdragelser ikke betraktet som realisasjoner i skatterettslig forstand, idet det - med henvisning også til tidligere rettspraksis – ble foretatt en samlet bedømmelse av flere transaksjoner som inngikk i « en sammenhengende handlingsrekke etter en på forhånd fastsatt plan ».

Denne karakteristikken er dekkende også for avtalene mellom Amoco Norway, frontingselskapene RAS og AIRCO, captivet Northern og Amoco Corp. Avtaleopplegget var på forhånd tilrettelagt av Amoco Corp. Dertil hadde avtalene interessefellesskapet mellom konsernselskapene som sin forutsetning, og ingen av transaksjonene ville ha vært aktuelle uten de andre.

I CBK-dommen, som mindretallet henviste til for sin helhetlige vurdering, anvendte Høyesterett lovtolkning som alternativ til den ulovfestede omgåelsesnorm for å tilsidesette den privatrettslige form skatteyter hadde benyttet.

CBK-dommen gjaldt spørsmålet om Christiania Bank og Kreditkasse ASA hadde krav på tapsfradrag for salg av aksjer når transaksjonen var foretatt umiddelbart før selskapene ble fusjonert. Spørsmålet var om aksjesalgene kunne anses som ”realisasjon” i henhold til (dagjeldende) selskapsskattelov § 5-2 nr. 2. Høyesterett kom til at det ikke var skjedd noen ”realisasjon” i forhold til selskapsskatteloven. Det avgjørende var, etter en helhetsvurdering, at den vesentlige virkning av disposisjonene var å oppnå tapsfradrag.

Mitsem påpekte at ingen av transaksjonene ville ha vært aktuelle uten de andre. Det kan neppe være et vektig argument i vurderingen at skattyter har planlagt sine forretningsmessige disposisjoner. Det må kunne påvises trekk ved disposisjonene som er stridende med skatteregelens formål for at gjennomskjæring kan foretas. Dommer Mitsem påviser etter mitt skjønn ingen slike momenter som er illojale eller stridende med skattelovens formål.

Dissensen kan etter mitt syn ikke anses som et grensetilfelle når det gjelder mulig gjennomskjæring. Etter mitt syn foretar ikke dommer Mitsem egentlig den gjennomskjæringsvurdering som CBK-dommen gir anvisning på. Mindretallet ser bort fra virkningen av disposisjonene, nemlig at forsikringstaker definitivt ble fridd fra sin forsikringsrisiko. I det hele synes mindretallets votum å bære preg av en mistenksomhet ovenfor captive-konstruksjonen, og argumentasjonen er etter mitt syn ikke særlig

overbevisende. Mitsems argumentasjon bygger også på en økonomisk familiedoktrine som flertallet i dommen uttrykkelig tok avstand fra (se kap. 2.7.1).

Etter mitt syn er det lite tvilsomt at så lenge *virkingen* av disposisjonene medfører at skattyter oppnår reell forsikringsdekning, så er den *form* skattyter velger for å oppnå fradrag for premiebetalingene, hensyn som skattemyndighetene ikke kan gripe inn mot med gjennomskjæring. Amoco konsernets captiveforsikringsordning representerer ganske nær en ”fullt utviklet” captivekonstruksjon, og det er vanskelig å kunne se hvordan spørsmålet kan komme mer på spissen når det gjelder den formen skattyter oppnår forsikringsdekning.

(2) Et Spørsmål er om captivets *geografiske lokalisering* i et gunstig skatteregime kan ha betydning som moment i den ulovfestede gjennomskjæringsregel. I Amocodommen tok Høyesterett ikke stilling til konsernets disposisjon vedrørende captivets lokalisering i gjennomskjæringsvurderingen. Saksforholdet foranlediget imidlertid ikke spørsmålet, idet captivet Northern var lokalisert i morselskapet Amoco Corp. sitt hjemland (Illinois USA), og ikke i et typisk skatteparadis. Lokaliseringen var således neppe skattemessig motivert.

Multinasjonale konserners lokalisering av selskaper i relasjon til gjennomskjæring sto sentralt i vurderingen i Rt. 2002 s. 456, Hydrodommen. Førstvoterende uttalte at:

”Etter min oppfatning kan det ikke anses å være i strid med formålet med tapsfradragsregelen i skatteloven § 44 første ledd bokstav d at Hydrokonsernet - som driver en omfattende internasjonal virksomhet med selskaper i flere land - organiserer virksomheten slik at konsernet - i samsvar med danske skatteregler - oppnår fradragsrett i Hydro Danmark for underskudd i det canadiske selskapet. Så lenge det er tale om å overføre aksjene til et selskap som er reelt etablert, må det være forretningsmessig legitimt at selskaper som driver en internasjonal virksomhet, ved avgjørelsen av hvor forretningsaktivitet skal plasseres, legger vekt på skattereglene i ulike land.”

Dommen legger til grunn at plassering av forretningsaktivitet utfra skattemessige overveielser er et legitimt hensyn skattemyndighetene ikke kan gripe inn mot med gjennomskjæring. At dette ikke kan tillegges vekt må klart nok også gjelde ved lokaliseringen av konserninterne forsikringselskaper i gunstige skatteregimer.

(3) Et siste spørsmål blir om fradrag kan nektes ved gjennomskjæring i tilfelle der skattyter har ”overpriset” premien. Hvorvidt gjennomskjæring kan foretas med hjemmel i sktl § 13-1 er et spørsmål om *hvor mye* som kommer til fradrag, og ikke *om* fradrag kan tilkjennes.<sup>55</sup> Premiens størrelse har altså ikke betydning i denne sammenheng.

Konklusjonen *samlet sett* må bli at det ikke er rom for å nekte fradrag med grunnlag i gjennomskjæring dersom captivet driver forsikringsvirksomhet. Konklusjonen må være klar sett hen til de forsikringsmessige og bedriftsøkonomiske motiver som kan antas å ligge bak opprettelsen av konserninterne forsikringsselskap. Dette må nok også gjelde dersom det kun er skattemessige overveielser som ligger til grunn for opprettelsen av captivet.<sup>56</sup>

## 2.9 Særlig om ”vertikal” forsikring

Spørsmålet om fradragsrett for forsikringspremie betalt av morselskapet til datterselskapet (captivet) reiser særlige spørsmål. Bakgrunnen ligger i morselskapets eiertilknytning til captivet, og de økonomiske og regnskapsmessige realiteter premiebetalinger innebærer.

En forsikringsutbetaling vil redusere de underliggende verdier i captivet tilsvarende. Morselskapet vil med andre ord i realiteten til slutt bli sittende med tapet selv, som om det var selvassurandør eller uten forsikring. En tilsvarende påvirkning av selskapets verdier finner ikke sted for erstatningsutbetalinger mellom captivet og et datterselskap i konsernet.

Captivets forretningsmessige aktivitet vil etter norsk regnskapsrett normalt ikke reflekteres i morselskapets resultatregnskap. Hovedregelen er at et datterselskaps aksjer verdsettes og føres til kostpris, jf. rskl. § 5-3. Eventuelle forsikringsutbetalinger fra captivet til morselskapet vil bare reflekteres i regnskapet såfremt utbetalingen medfører at captivets verdi reduseres under aksjenes pålydende og morselskapet foretar tilsvarende nedskrivning.

Dersom egenkapitalmetoden anvendes, vil derimot den forretningsmessige aktivitet reflekteres i balansen, da betalinger vil føres til et fond for vurderingsforskjeller, jf. rskl. § 5-17. Uansett må det være klart at regnskapsretten ikke er ment å regulere fradragsspørsmålet.

---

<sup>55</sup> Gjennomskjæring med hjemmel i spesialbestemmelsen i sktl § 13-1 behandles i kapittel 3.

<sup>56</sup> Slik også Syversen s. 311.

Spørsmålet er om premiebetalingen til eget datterselskap (captivet) er en fradragsberettiget utgift etter sktl § 6-1, når forsikringsutbetalinger i realiteten i siste instans belastes morselskapet som forsikringstaker i form av reduksjon i forsikringselskapets økonomiske stilling. Er risikoen i en slik situasjon definitivt overført fra forsikringstaker til captivet? Alternativet til at premiebetalingen er fradragsberettiget er at utgiften representerer en avsetning til fremtidig tap, som det ikke foreligger fradragsrett for.

Det foreligger ikke mye praksis omkring dette spørsmålet i norsk rett.<sup>57</sup> Høyesterettsdommene Schlumberger og Amoco omhandler direkte bare ”horisontale” forsikringsforhold.

Spørsmålet om fradrag for ”vertikal” forsikring ble første gang vurdert av Oljeskattenemnda høsten 1990, som under dissens kom til at fradrag ikke burde nektes på ”vertikalt” grunnlag.<sup>58</sup> Spørsmålet ble senere reist i Klagenemnda i 1998. Behandlingen ble avsluttet 21. september 1998 idet Statoil tok ut stevning i saken mot Oljeskattenemndas vedtak. Klagenemnda konkluderte (dissens 4-3) i vedtaket med at fradrag måtte nektes. For norske domstoler er spørsmålet behandlet i Oslo Byrett, Utv. 2000 s. 925 (ikke påanket, heretter Statoildommen). Statoil fikk medhold i byretten i kravet om fradragsrett for vertikal forsikring.

Saken gjalt både prising- og fradragsspørsmålet. Oljeskattenemnda hadde nektet deler av den premie Statoil hadde betalt til sitt captive Statoil forsikring AS (Stafor).

Et spørsmål er hvorfor Staten ikke anket dommen slik at man endelig kunne få en prinsippavgjørelse om spørsmålet i norsk rett. En forklaring ligger muligens i det noe spesielle saksforholdet i denne saken. For det første ble gjennomføringen av Statoils forsikringspolitikk vurdert og godkjent av Stortinget, se St. meld. nr. 44 (1980-81) og St. Meld. nr. 35 (1984-85), samt Stafors konsesjon 22. mars 1985. For det andre ble de forsikrede gjenstander drevet av selvstendige operative selskaper i Statoil. Et motsatt resultat ville ”tvunget” Statoil til skatteplanlegning slik at forsikringene kunne bli ”horisontale”. Fradragsretten ville blitt godtatt dersom hvert enkelt selskap betalte egne forsikringer, og ikke overlot dette til morselskapet. Sistnevnte har derimot ingen betydning for dommens rettskildemessige vekt, da skattyter bindes av sine faktiske disposisjoner.

---

<sup>57</sup> Fradragsrett for ”vertikal” forsikring har særlig vært behandlet i amerikansk rett, der fradrag normalt blir nektet etter den såkalte ”balance sheet test”, se Skaar 1999 s. 49 flg.

<sup>58</sup> Se omtale i Fløystadligningen 1997(1)

Rettsstilstanden synes neppe å være avklart på bakgrunn av den nevnte praksis. Drøftelsen i det følgende vil derfor også fokusere på den begrunnelse som er gitt og de hensyn som gjør seg gjeldende for ”vertikal” forsikring.

Høyesterett har ikke direkte tatt stilling til fradragsretten i det vertikale forsikringsforhold. Et spørsmål er om det allikevel kan utledes argumenter av betydning fra Schlumberger- og Amocoddommen.

Et argument som kan anføres mot å gi fradragsrett er at det ikke foreligger assurance i *forsikringsmessig* forstand, dvs. at det ikke er en reell forsikring som kjøpes. Det faktum at en forsikringsutbetaling fra et forsikringsselskap vil motsvares av en tilsvarende verdinedgang hos forsikringstaker, vil ikke forekomme i et ”normalt” uavhengig forsikringsforhold.

Høyesterett har imidlertid stilt kravet til realiteten (og ikke en formell sammenligning) av forsikringsforhold.<sup>59</sup> Det avgjørende er, sett fra forsikringstakers synsvinkel, om selskapet har fridd seg fra den risiko som forsikres og overført denne til forsikringsselskapet. Det springende punkt om det foreligger risikooverføring blir om man skal anlegge en isolert vurdering til grunn, der man isolerer forsikringsavtalen fra alle andre økonomiske relasjoner mellom selskapene, eller en mer utvidet betraktning der man også tar hensyn til at eventuelle utbetalinger fra captivet til morselskapet reduserer de underliggende verdier i captivet tilsvarende.

Statoildommen legger vekt på at verditapet først vil realisere seg ved et eventuelt salg av aksjer. Sammenhengen mellom gevinstreglene og kravet til risikooverføring synes uklar, og retten uttaler seg ikke noe nærmere om dette. Det kan synes som om retten knytter realisert tap mot vilkåret til risikooverføring, noe som neppe er holdbart.

Et problem med å vurdere den økonomiske realitet det ”vertikale” forsikringsforholdet har, er at det foretas en ”kobling” mellom morselskapet og captivet. Argumentasjonen kommer da i konflikt med selvstendighetsregelen som oppstilles i sktl § 2-2 bokstav a). Premissene i Schlumbergerdommen kan nok til en viss grad tas til støtte for at koblingen mor/datterselskap ikke kan foretas.<sup>60</sup>

---

<sup>59</sup> Se særlig kap 2.7.1 om selvstendighetsdoktrinen.

<sup>60</sup> Slik Syversen 1997 s. 314.

Statoildommen gikk imidlertid lenger i sin tolkning av Schlumbergerdommen, og argumenterte med at "[d]ersom det hadde vært en betingelse at et forsikringstilfelle ikke skulle ha sideeffekter på forsikringstakerens aksjer i captivet, ville dette vært vurdert og kommentert av Høyesterett." Etter min mening er det noe anstrengt å antesipere et obiter dictum fra Høyesterett i denne sammenheng. Dommen gjaldt et horisontalt forsikringsforhold, og ble avgjort på grunnlag av manglende dokumentasjon fra skatteyers side.

Den nylig avsatte Amocodommen kan muligens tillegges mer vekt. Høyesterett slår fast at det ikke finnes "...noe grunnlag for en lære om at avsetning i et annet selskap innenfor samme konsern ikke gir fradragsrett." Høyesterett uttaler seg også om realiteten i konserninterne forsikringsforhold og påpekte at: "Tegning av forsikring i et konserninternt forsikringsselskap innebærer i realiteten at det blir foretatt avsetning i et annet selskap innenfor konsernet til dekning av fremtidige tap." Det kan synes som om Høyesterett trekker opp generelle retningslinjer for spørsmålet, og uttalelsen er vel så anvendelig på det "vertikale" forsikringsforhold. Det er etter min mening mer nærliggende å forvente at Høyesterett i denne saken skulle ha uttalt seg med tanke på "vertikal" forsikring i denne saken. Høyesterett var her mer kjent med captive problematikken, løste saken på materielt grunnlag samt godtok et forsikringsopplegg langt på vei tilrettelagt av morselskapet.

Etter min mening reiser det faktum at Høyesterett ikke har uttalt seg direkte om spørsmålet, tvil om det foreligger risikooverføring i vertikale forsikringsforhold.

Det er et spørsmål hvilken vekt ligningspraksis skal tillegges i denne sammenheng. Fradrag er faktisk blitt tilkjent siden 1920 årene for vertikale premiebetaling, og det foreligger dermed ligningspraksis i en periode på ca. 80 år. Praksisen fra før 1990, da ligningsmyndighetene ble klar over problemstillingen, må likevel tillegges relativt liten vekt. Klagenemda la til grunn (i 1998) i sin argumentasjon at det heller ikke i nyere tid forelå ligningspraksis av en slik art og styrke at den kunne ha avgjørende betydning.

Heller ikke i senere tid har fradrag for vertikal forsikring vært nektet. Statoil har fortsatt fått fradrag for sine forsikringsutgifter. Statoil dommen må tillegges betydelig vekt i favør av fradragsrett, selv om det er en byrettsdom, særlig tatt i betraktning at staten ikke anket dommen, samt at ligningspraksis synes å innrette seg etter avgjørelsen.

Siden fradragsrett ikke har vært nektet, taler hensynet til forutberegnelighet også for at fradrag skal gis. Juridisk teori konkluderer også med at fradrag bør tilkjennes for ”vertikal” forsikring.<sup>61</sup>

Konklusjonen må bli at fradragsrett for ”vertikale” forsikringsforhold må godtas i norsk rett.

### **3 Internprisspørsmålet**

#### **3.1 Generelt om armlengdeprinsippet og prising av premiebetalinger til captives**

Hovedregelen i norsk rett er at internprisen på transaksjoner i interessefelleskap for skattemessige formål, skal settes til det prisen ville ha vært dersom partene hadde vært uavhengige av hverandre. Prinsippet betegnes ”armlengdeprinsippet”, som er utgangspunktet for vurderingen i norsk skatterett. Den internrettslige hjemmel er sktl § 13-1 som lyder:

”(1) Det kan foretas fastsettelse ved skjønn hvis skattyters formue eller inntekt er redusert på grunn av direkte eller indirekte interessefelleskap med en annen person, selskap eller innretning.

...

(3) Ved skjønnet skal formue eller inntekt fastsettes som om interessefelleskap ikke hadde foreligget.”

Formålet med bestemmelsen er å motvirke omgåelser av skatteloven, først og fremst omgåelser gjennom inntekts- og formuesforskyvninger ved skjev prissetting av varer og tjenester mellom skattesubjekter i interessefelleskap.

Gjennomskjæring med hjemmel i bestemmelsen forutsetter at tre vilkår er oppfylt: (1) Det må foreligge en reduksjon av formue eller inntekt, (2) det må foreligge

---

<sup>61</sup> Se Skaar 1999 s. 52 og Syversen s. 314 flg., riktignok under noe tvil.



et interessefellesskap mellom skattyter og en annen person eller et selskap og (3) reduksjonen i formuen eller inntekten må, direkte eller indirekte, skyldes interessefellesskapet.

Dersom vilkårene er oppfylt, kan inntekten fastsettes ved skjønn. Inntekten skal settes til det den antas å ville ha vært om *interessefellesskapet ikke hadde foreligget*. Skjønnsstemaet bygger således på en selvstendighetsdoktrine. For captives er skjønnsstemaet hva premiene ville ha vært for en tilsvarende forsikring hvis det ikke hadde vært interessefellesskap mellom forsikringstaker og captivet.

Prisjusteringen som foretas går ut på at en inntekt en av partene ville ha hatt, likevel skal anses som partens inntekt og beskattes på hans hånd.<sup>62</sup> Virkningen av skjønnsligningen er med andre ord at skattyter tilordnes den del av prisen som skyldes interessefellesskapet.

Hvorvidt vilkårene etter sktl § 13-1 foreligger er et lovanvendelsesspørsmål, og domstolene har full kompetanse ved overprøvingen, jf. Finadommen. Når det gjelder den rettslige overprøvingen av selve skjønnsutøvelsen og skjønnsresultatet er domstolens kompetanse mer begrenset. Domstolene kan prøve (foruten rettsanvendelsen) om skjønnet er utøvet i samsvar med de (ulovfestede) regler om at forvaltnings-skjønnet ikke må være vilkårlig, uforsvarlig, bygge på usaklighet eller være kvalifisert urimelig.<sup>63</sup>

Den internrettslige hjemmel er sktl § 13-1. Både lovtekst og forarbeider, er imidlertid knappe når det gjelder det nærmere innhold av armlengdeprinsippet.<sup>64</sup> Den nærmere forståelse av internprising og armlengdeprinsippet er uttrykt i OECDs retningslinjer, og tillegges betydning ved tolkningen og utfyllingen av prinsippet i norsk rett.<sup>65</sup> OECDs retningslinjer foreskriver flere forskjellige metoder som kan benyttes for å fastsette hvorvidt betingelsene som anvendes i forretningsmessige og finansielle relasjoner mellom nærstående foretak er overensstemmende med armlengdeprinsippet.

---

<sup>62</sup> Vurderingen etter § 13-1 er objektiv, og det stilles ikke krav til omgåelseshensikt fra skattyters side, jf Rt. 1936 s.833 ved tolkningen av sktl §46, senere § 54.1, nå § 13-1.

<sup>63</sup> Syversen s. 324.

<sup>64</sup> Se Ot.prp.nr.26 (1980-1981) s. 55-57

<sup>65</sup> Om OECDs retningslinjers stilling i norsk rett, se kap. 1.5.

Som nevnt innledningsvis i kap. 1.4 fokuserer fremstillingen på captives som et delemne innenfor internprisproblematikken. De metodene som vil bli behandlet og de spørsmål som reises vil derfor være rettet mot prising av captiveforsikringstjenester.

Jeg vil først behandle vilkårene for at § 13-1 skal komme til anvendelse. Deretter vil jeg drøfte spørsmålet om når forsikringsvilkår som har fremkommet i interessefellesskap er i overensstemmelse med armlengdeprinsippet i kap. 3.3.

I kapittel 3.4 skal metodene for å avgjøre om premiens *størrelse* er påvirket av interessefellesskapet drøftes. OECDs retningslinjer foreskriver en rekke metoder som anvendes i norsk intern rett for å beregne om premien er innen armlengdes avstand. De metodene som behandles i denne fremstilling er de som i praksis anvendes for armlengdevurderinger av captiveforsikringstjenester. CUP/SUP-metoden behandles i kapittel 3.4.1 og kostpluss (cost plus -CP) metoden i kapittel 3.4.2. Hovedspørsmålet som jeg stiller er hvordan disse metodene anvendes i norsk intern rett for å beregne om forsikringspremien er innen armlengdes avstand. De andre metoder vil bare kort bli omtalt innledningsvis i kapittel 3.4. Til sist, i kapittel 3.4.3, vil metodevalget bli behandlet.

### 3.2 Kort om vilkårene i § 13-1 for justering av premien til captivet

For at premien til et captive skal kunne fastsettes og tilbakeføres ved skjønn etter § 13-1, må tre vilkår være oppfylt.

Det første vilkår er at det må foreligge et ”interessefellesskap”. I dette tilfellet mellom forsikringstaker og captivet. Dette volder ingen problemer idet et captive enten er et datter- eller et søsterselskap av det forsikrede konsernselskap.

Det andre vilkår er at inntekten må være ”reduert”. Problemet i praksis knytter seg til om dette vilkåret er oppfylt. For å kunne fastslå om det foreligger inntektsreduksjon må den kontrollerte transaksjon sammenlignes med ukontrollerte transaksjoner for å undersøke om en prisforskjell foreligger. De samme metoder, som vil bli omtalt i kapittel 3.4, anvendes for å fastslå om avvik foreligger (reduksjonsvilkåret) og avvikets størrelse i skjønnsutøvelsen.

Et spørsmål er om det må kreves et klart eller kvalifisert avvik mellom premien betalt til captivet og de uavhengige sammenlignbare transaksjoner. Spørsmålet ble kort berørt i Agipdommen.

Ligningsmyndighetene hadde i henhold til sktl (1911) § 54 1.ledd redusert oljeselskapet Agips påståtte fradrag for premier betalt for forsikring for fysisk skade på selskapets andel i installasjoner på Ekofisk. Avgjørelsen var i hovedsak basert på at Agips premierater (et nøkkeltall som i prosent angir forholdet mellom forsikringspremie og forsikringsverdi) var høyere enn de andre deltakerne på Ekofisk.

Hovedspørsmålet var om den nevnte forutsetning om prisforskjell var oppfylt for Agips vedkommende.

I Agipdommen tok Høyesterett utgangspunkt i OECDs retningslinjer ved tolkningen av sktl § 54 1. ledd. Det ble lagt til grunn at det ”... etter retningslinjene ikke (er) et vilkår for justering at prisforskjellen er vesentlig eller klar. Men en prisforskjell må det være.” Det er altså ikke et krav om at avviket må være av en viss størrelse i norsk intern rett. Små avvik kan imidlertid lettere skape tvil i bevisbedømmelsen om hvorvidt forskjellen skyldes andre utenforliggende årsaker.<sup>66</sup>

For det tredje er det et vilkår at skattyters inntekt er redusert ”på grunn av” interessefellesskapet. Vurderingstemaet er om inntektsreduksjonen er forårsaket av interessefellesskapet eller av andre utenforliggende faktorer. Eksempelvis kan en noe høyere premie forklares med captivets forretningsstrategier, forsikringstakers tidligere skadestatistikk, det forsikrede objekts utsatte geografiske lokalisering, mv. At inntektsreduksjonen ikke skyldes andre utenforliggende årsaker vil imidlertid normalt være på det rene dersom det er sannsynliggjort at inntektsreduksjon foreligger.<sup>67</sup>

### 3.3 Interessefellesskap og avtalevilkår

Den klare hovedregel i armlengdevurderingen er at den aktuelle, faktiske transaksjon anerkjennes og legges til grunn. Det vil si at analysen som hovedregel baseres på den disposisjon partene faktisk har gjennomført.

---

<sup>66</sup> Bjerke s. 133.

<sup>67</sup> Se eksempelvis Agip og Fina dommen.

Det er imidlertid i to situasjoner hvor skattemyndighetene kan være berettiget til å se bort fra den disposisjon skattyter har benyttet. Det første tilfellet er der den ytede forsikringstjenestens økonomiske substans avviker fra dens form. Det vil si der disposisjonen egentlig er proforma, dvs. uten reelt innhold.

Den andre situasjonen, som skal drøftes nærmere i dette kapittel, er tilfellet der forsikringsvilkårenes form og substans i utgangspunktet stemmer overens, men avviker fra hva uavhengige og rasjonelle aktører ville assurert seg mot.

Spørsmålet er hvilken grense som må settes i henhold til armlengdeprinsippet for forsikringsvilkår som avviker fra det markedsmessige og som ikke tilfører forsikringstaker noen forretningsmessig verdi. I så fall om når det er grunnlag for gjennomskjæring eller ”avtalesensur” av forsikringsvilkårene med dertil tilsvarende prisjustering. Dette kan eksempelvis være tilfelle der forsikringspremien økes ved å avtale lav egenandel eller forsikre usedvanlige risiki og hendelsesforløp.

Som nevnt innledningsvis ligger dette spørsmålet metodisk i et grenseland.<sup>68</sup> Problemet kan for så vidt tilnærmes som et spørsmål om vilkårene i § 6-1 er oppfylt. Nærmere bestemt om utgiftene til forsikringsdekningen er ”nødvendige” for inntektservervet.<sup>69</sup> Alternativt kan spørsmålet reises om assurance av ”atypiske” risiki oppfyller kravet til reell forsikringsdekning.<sup>70</sup> I praksis har § 13-1 blitt anført som rettslig grunnlag.

I Agipdommen ble det rettslige grunnlaget og rekkevidden av § 13-1 som lovfestet gjennomskjæringsregel berørt. Klagenemndas justeringer av forsikringsvilkårene ble angitt å være forankret i skatteloven § 54 første ledd. Høyesterett synes imidlertid å gi uttrykk for at det ville hatt mer for seg å forankre justeringene i de alminnelige ulovfestede gjennomskjæringsprinsipper. Poenget må være at § 13-1 forutsetter at de faktiske disposisjoner skal legges til grunn som reelle, men at prisen kan endres med hjemmel i denne bestemmelsen. Dersom den faktiske

---

<sup>68</sup> Se kapittel 1.4.

<sup>69</sup> Høyesterett har avvist at ”nødvendighet” må stilles som et generelt krav for at utgifter er fradragsberettiget, jf. Rt. 1991 s. 1182 Brenden dommen.

<sup>70</sup> Om slik dekning oppfyller kravet til reell forsikringsdekning vil avhenge av om den nødvendige *risiko* foreligger, se kap 2.3 om forsikringsbegrepet.

disposisjon endres, i dette tilfelle forsikringsvilkårene, er den ulovfestede gjennomskjæringsregel den korrekte hjemmel.

OECDs retningslinjer oppstiller generelle retningslinjer for vurderingen. Spørsmålet om en konsernintern tjeneste er ytet, avhenger av om hvorvidt vedkommende aktivitet er av økonomisk eller kommersiell verdi for vedkommende konsernenhet på en måte som styrker dens forretningsmessige posisjon. Dersom aktiviteten ikke er en som uavhengige foretak ville vært villig til å betale for eller utføre selv bør vedkommende aktivitet normalt ikke betraktes som en konsernintern tjeneste i henhold til armlengdeprinsippet. I pkt. 7.6 sies det at: "[d]ette kan fastslås ved å vurdere hvorvidt et uavhengig foretak under sammenlignbare omstendigheter ville være villig til å betale for vedkommende aktivitet dersom den var utført for foretaket av et uavhengig foretak..."

Agipdommen er illustrerende for den konkrete vurderingen.

Oljeselskapet Agips forsikringsvilkår omfattet blant annet dekning av bølgeskader på installasjonene, noe de andre deltakere i Ekofisk enten ikke hadde, eller som de hadde med betydelige begrensninger i dekningen. Agip ble nektet fradrag for bølgeskadedekning ved ligningen. Det var også uenighet om størrelsen på Agips egenandel, som av ligningsmyndighetene ble ansett som "urimelig" lave (jo lavere egenandel, desto høyere premie).

Staten anførte at selskapet hadde en dekning som gikk ut over det som var en forretningsmessig naturlig avtale mellom to uavhengige parter. Det ble også argumentert med skatteytters skattemessige motiv. Ved enten å tegne forsikring for, eller å la forsikringen omfatte risiki som det er vanlig og forretningsmessig forsvarlig at selskapene bærer selv, kunne skattebesparelser oppnås. Videre ble det påpekt at øvrige deltakere i Ekofisk hverken hadde tilsvarende lave egenandeler, eller fikk dekket bølgeskaderisiko tilsvarende.

Når det gjaldt de lave egenandeler nådde ikke Agip frem med sine innsigelser. At en slik egenandel lå innenfor det markedsmessige (om enn i nedre del), ble ikke ansett å være tilstrekkelig underbygget. Det ble særlig vektlagt at det ikke var påvist tilsvarende lave egenandeler hos andre aktører i markedet.

Angående bølgeskadedekningen kom førstvoterende til at det ikke var grunnlag for slik gjennomskjæring som Klagenemda hadde gjort, og ga Agip medhold på dette punktet. At skattyter var alene om å ha avtale om partiell bølgeskadedekning som selskapet betalte for, var i seg selv ikke tilstrekkelig grunnlag for å se bort fra dette punkt i forsikringsavtalene. Det ble uttalt at det faktum "[a]t det er "vanlig og

forretningsmessig forsvarlig” å bære en viss risiko selv, gir i seg selv heller ikke tilstrekkelig grunnlag for gjennomskjæring.” Det ble lagt til grunn at forsikringene var ”skreddersydde” for feltet og den enkelte forsikringstaker.

Dommen må forstås dithen at det som hovedregel er opp til skatteyter å bestemme eller ”skreddersy” sin forsikringsdekning. Bare unntaksvis kan ligningsmyndighetene skjønnmessig overprøve skatteyers vurderinger. At gjennomskjæring av forsikringsvilkår med markedsmessige ”atypiske” risiki klart er et unntak, følger for såvidt også av OECDs retningslinjer.<sup>71</sup> Regelen om å sensurere vilkår som ikke er markedsmessige er også langt mer restriktiv enn det å se bort fra vilkår der formen avviker fra dens substans.<sup>72</sup>

Bedømmelsen av de lave egenandeler kan virke noe strengere enn vurderingen av bølgeskadedekningen. Til dette kan det bemerkes at spørsmålet beror på en konkret vurdering av både dekning og forsikringsgjenstand. Omfattende forsikringsdekning for skade på oljeinstallasjoner har tidligere vist seg å ha sentral forretningsmessig verdi.<sup>73</sup>

### 3.4 Kort om de ulike prisingsmetoder og anvendelsen på captiveforsikringstjenester

Det sentrale i armlengdeprinsippet er å sammenligne den kontrollerte transaksjon med sammenlignbare ukontrollerte transaksjoner. For å beregne om premiens størrelse er innen armlengdes avstand, sammenlignes den kontrollerte premien med sammenlignbare ukontrollerte forsikringspremier i markedet.

Gjennom en analyse av de uavhengige transaksjoner frembringes et ”prisintervall” eller et *armlengdeområde* av mulige priser.<sup>74</sup> Dersom den aktuelle forsikringspremie

---

<sup>71</sup> I følge OECDr. pkt. 1.36 bør skattemyndighetene kun i eksepsjonelle tilfelle se bort fra skatteyers transaksjoner og erstatte disse med andre.

<sup>72</sup> Sollund s. 125.

<sup>73</sup> Etter Piper Alfa-ulykken på britisk sokkel var en avbruddsforsikring tegnet av en av deltakerne på feltet av avgjørende betydning for dette selskaps økonomi. Som Syversen påpeker (s. 321) kan dette være en forklaring på at det ikke stilles spørsmål ved verdien av slike forsikringsdekninger.

<sup>74</sup> Se Gjems-Onstad s. 1221.

faller utenfor dette område og avviket skyldes interessefellesskapet, kan det være aktuelt å foreta skjønnslingning etter sktl § 13-1.

OECD retningslinjene angir en rekke ulike prisingsmetoder, samt detaljert veiledning for bruken av disse, for å fastlegge armlengdeområdet.

Det skilles mellom de tradisjonelle transaksjonsmetoder og de transaksjonsbaserte fortjenestemetoder.<sup>75</sup> Ifølge retningslinjene anbefales de tradisjonelle metoder, da disse angir de mest direkte midlene for å fastsette hvorvidt betingelser i forretningsmessige og finansielle relasjoner er i henhold til armlengdeprinsippet.<sup>76</sup>

De tradisjonelle metoder omfatter CUP/SUP-metoden (comparable uncontrolled price-method/ sammenlignbar ukontrollert pris-metoden), videresalgprismetoden (resale price minus -RF) og kostpluss-metoden (cost pluss -CP).

I prinsippet kan nok samtlige metoder være anvendbare for prising av captivoforsikringstjenester. Videresalgprismetoden kan være å foretrekke ved prising av transaksjoner hvor en tjeneste selges til et beslektet selskap for så å bli videresolgt til en uavhengig tredjepart. For prising av konserninterne forsikringstjenester er det imidlertid den samme transaksjon som ved anvendelsen av kostpluss-metoden som er aktuell, nemlig kostnaden til reassuransé i det internasjonale refsikringsmarkedet. Siden captivet i denne situasjon ”kjøper” reassuransé og ikke ”selger” risiko, er kostpluss-metoden som oftest å foretrekke.<sup>77</sup>

I tilfelle der ingen data er tilgjengelige eller de tilgjengelige data ikke er av tilstrekkelig kvalitet til at man utelukkende eller overhodet kan basere seg på tradisjonelle metoder, kan det bli nødvendig å vurdere om de transaksjonsbaserte fortjenestemetoder bør benyttes. Disse metodene må imidlertid oppfattes som subsidiære i forhold til de tradisjonelle metoder.<sup>78</sup>

I det følgende behandles kun sammenlignbar ukontrollert pris-metoden (CUP/SUP) og kostpluss-metoden (CP).

### 3.4.1 Sammenlignbar ukontrollert pris-metoden

---

<sup>75</sup> Hhv. OECD retningslinjenes kap. 2 og 3.

<sup>76</sup> Se særlig pkt. 2.49.

<sup>77</sup> Se Skaar 1998 s. 243.

<sup>78</sup> Syversen s. 326.

Sammenlignbar ukontrollert pris-metoden (CUP/SUP) innebærer, som navnet indikerer, at prisen på captiveforsikringstjenesten sammenlignes med ukontrollerte forsikringstjenester foretatt under sammenlignbare omstendigheter.<sup>79</sup>

Anvendelsen forutsetter en vurdering i tre ledd. Først må det tas standpunkt til hvilket reelt innhold den kontrollerte transaksjonen har, dvs. forsikringsavtalen med captivet. Dernest må man ta standpunkt til innholdet av de tilsvarende ukontrollerte forsikringsavtaler, herunder prisfaktorene i disse. Til sist må den kontrollerte forsikringsavtale sammenlignes med de ukontrollerte forsikringsavtaler.

I tilfelle det er ulikheter i de faktorer som påvirker prisen, innebærer ikke dette at metoden umiddelbart er uanvendelig. Det kan i et slikt tilfelle være nødvendig å foreta justeringer for å få sammenlignbare priser.

Fastsettelsen av det faktiske grunnlag metoden skal anvendes på innebærer sammensatte og kompliserte vurderinger, som forutsetter betydelig forsikringsteknisk innsikt og kunnskap om de faktorer som på det enkelte område kan ha påvirkning på prisen.

Prisingen av forsikringstjenester påvirkes av en rekke ulike faktorer, som ofte gjør sammenligning med ukontrollerte forsikringspoliser krevende, om ikke uegnede. Det kan være faktorer ved selve forsikringsvilkårene (hvor stor egenandel er avtalt, hvilke hendelser forsikres det mot, omfattes også relaterte følgestap som avbruddsforsikring, osv), faktorer på forsikringsgiver og -takersiden (skadehistorie og størrelsen på konsernet og dets forhandlingsposisjon) og faktorer ved forsikringsobjektet (dets verdi og geografiske lokalisering, etc.). Desto flere faktorer som kan påvirke priser og marginer, jo vanskeligere er det å fastsette uavhengige sammenligningsgrunnlag (dersom slike i det hele tatt finnes).<sup>80</sup>

Dersom det er forskjeller eller faktorer som har påvirket premieraten til captivet, og som ville hatt prispåvirkning på det åpne forsikringsmarked (dvs. de faktorer og vilkår som man skal legge til grunn, som redegjort for i kap 3.3), er vurderingstemaet om ”rimelig presise justeringer” kan gjøres for å eliminere forskjeller mellom den transaksjonen man undersøker og den man sammenligner med.<sup>81</sup> CUP/SUP-metoden er

---

<sup>79</sup> OECD retn. Kap. 2 C pkt. 2.6.

<sup>80</sup> For en mer fullstendig oversikt over faktorer som kan påvirke premieraten, se Skaar 1998 s. 185-207.

<sup>81</sup> Pkt. 2.7.



særlig ømfintlig for forskjeller i forsikringsvilkår og betingelser. Er vilkårene vesensforskjellige, er tjenesten en annen.

Finadommen er for så vidt illustrerende for de problemer som kan oppstå ved bedømmelsen av sammenlignbarheten mellom kontrollerte og ukontrollerte transaksjoner.

I Lagmannsrettens vurdering av egnetheten av CUP-/SUP-metoden i forhold til kostpluss metoden, ble en rekke ulike faktorer som påvirket sammenlignbarheten av polisene trukket frem. I partenes fremlagte beregninger av polisesammenligninger partene, var 10-12 justeringsfaktorer angitt. Det var vesentlige forskjeller i forsikringsvilkår mv. En rekke forskjeller hang sammen med at de enkelte oljeselskaps virksomheter varierte. På grunn av disse forskjeller måtte det foretas en rekke justeringer før ratene for andre oljeselskaper på en meningsfylt måte kunne sammenlignes med Finas. Dette dreide seg om forskjeller i eierandeler på feltet, om forsikringen er en del av en pakkepolise eller ikke, forskjeller i egenandel, etc. Sammenligning med oljeselskaper på andre felt forutsatte ytterligere justeringer for forskjeller i konstruksjonsmåte og naturgitte forhold.

I Agipdommen hadde ligningsmyndighetene tatt utgangspunkt i CUP/SUP-metoden og polisesammenligninger i armlengdevurderingen. Et spørsmål i saken var om Klagenemnda hadde anvendt CUP/SUP-metoden og armlengdeprinsippet korrekt. Klagenemnda hadde foretatt en konkret sammenligning med forsikringsavtalene til de øvrige deltakere i Ekofisk, hvorav tre var forsikret i captives. Ligningsmyndighetene hadde i hovedsak altså sammenlignet med *kontrollerte*, isteden for ukontrollerte transaksjoner. Grunnen til dette var at generelle markedsvilkår ikke var tilgjengelige i noen større utstrekning.

Høyesterett la til grunn at dette ikke var uttrykk for en uriktig rettsoppfatning. Det ble pekt på at OECDs retningslinjer gir anvisning på flere metoder, men at ingen av dem dekket situasjonen som saken gjaldt. Det ble uttalt at:

”Retningslinjene må derfor tillempes, noe de for øvrig uttrykkelig åpner for selv. Under enhver omstendighet må saken avgjøres etter skatteloven § 54 første ledd, som klart tillater bruk av forskjellige metoder.”

Henvisningen til at retningslinjene uttrykkelig åpner for slik tillempling virker mer tvilsom enn det gis uttrykk for.<sup>82</sup> Høyesterett la imidlertid til grunn at spørsmålet uansett kunne løses ved tolkning av § 54 første ledd. Etter norsk intern rett kan CUP/SUP-metoden anvendes med sammenlignbare kontrollerte priser.

Denne tillemplingen må anses som sentral når det gjelder prising av captivetjenester. Konserninterne forsikringsordninger opprettes ofte for å tilby forsikringstjenester som ikke er tilgjengelige på det ordinære forsikringsmarked. Uavhengige sammenligningstransaksjoner vil derfor ofte være en mangelvare.

Dommen må nok forstås slik at denne metoden er siste utvei. Etter mitt syn bygger Høyesteretts standpunkt på en heller tvilsom fortolkning av OECDs retningslinjer. Hensynet til å unngå dobbeltbeskatning trekker i retning av at en slik anvendelse av CUP/SUP-metoden helt unntaksvis bør benyttes. Ligningsmyndighetene kan neppe nøye seg med å sammenligne med kontrollerte transaksjoner dersom ukontrollerte transaksjoner kan identifiseres. De eventuelle ukontrollerte transaksjoner, dersom disse er sammenlignbare, må nok tillegges mer vekt enn de kontrollerte.<sup>83</sup>

### 3.4.2 Kostpluss-metoden

Kostpluss-metoden tar utgangspunkt i kostnaden en leverandør av tjenester pådrar seg i en kontrollert transaksjon. Et pluss-påslag blir så tillagt denne kostnaden som vil omfatte passende overskudd, avkastning på investert kapital, øvrige kostnader til administrasjon og salg m.m. Ideelt sett fastsettes pluss-påslaget ved henvisning til det en leverandør oppnår i sammenlignbare ukontrollerte transaksjoner. Leverandørens kostnad samt pluss-påslaget betraktes som armlengdeprisen for den kontrollerte transaksjon.

For prising av konserninterne forsikringstjenester tas utgangspunktet i captivets reforsikringskostnader i det internasjonale reassuransemarkedet. Man ser på captivets kostnader til reforsikring og tillegger et fortjenesteelement (pluss-påslaget).

---

<sup>82</sup> Som Zimmer påpeker (2002 s. 372) siktes det muligens til retningslinjenes pkt. 1.70. At retningslinjene her åpner for kontrollerte sammenligningsgrunnlag i CUP/SUP metoden er nok en tvilsom fortolkning.

<sup>83</sup> I Agipdommen forelå en ukontrollert transaksjon. Det fremstår som noe merkelig at Høyesterett ikke vektla denne i større grad enn de gjorde.

Også ved anvendelsen av kostpluss-metoden kan det bli nødvendig å foreta justeringer, eller skjønnsmessige anslag.

En sentral faktor for hvor omfattende justeringer som må foretas er forholdet mellom reassuranseandelen og den andel som beholdes i egen regning. Som påpekt i Finadommen kan prissetting av egenrisiko være vanskelig, men jo mindre egenrisikoen er, jo mindre er disse vanskene og også betydningen av dem. Kostpluss-metoden var egnet i Finadommen blant annet på bakgrunn av at captivet Brittany bare beholdt en nokså begrenset egenrisiko (omlag 2%).

Reassuranse er utbredt blandt captives. En hovedårsak til dette er nok kravet til captivets soliditet som betingelse for i det hele tatt å få fradrag (se kap. 2.5.3). De konserninterne forsikringsselskap må derfor ofte reassurere større deler av sine risiki for å oppfylle kapitaliseringskravet. Dersom captivet også har uavhengige forsikringstakere, vil transaksjonene med disse kunne danne uavhengige sammenligningsgrunnlag.

Dersom en mindre del er reassurert vil det iallfall kunne gi indikasjoner på om selskapets premie er innen armlengdes avstand.<sup>84</sup>

I sammensatte og kompliserte saker kan den relative påliteligheten av kostpluss-metoden alene være tvilsom. Det kan da være nødvendig å kombinere de ulike metoder. OECD retningslinjene åpner uttrykkelig for en slik kombinasjonsløsning.<sup>85</sup>

Ved en rekke av de skjønnsmessige vurderinger og anslag som var foretatt av ligningsmyndighetene i Finasaken, var kostpluss beregninger supplert av beregninger etter CUP/SUP-metoden. Dersom det skulle være nødvendig kan kostpluss-metoden suppleres også med polisesammenligninger fra kontrollerte transaksjoner, jf. Agipdommen.

En rekke spørsmål oppstår også med hensyn til størrelsen av pluss-påslaget (fortjenestepåslaget).

Et captive vil ofte kunne drive mer kostnadseffektivt enn ordinære forsikringsselskap. Et spørsmål er om denne inntjeningen skal tilordnes captivet eller forsikringstaker. Selve kostnadseffektiviteten må tilskrives captivets drift og ikke interessefellesskapet. Dersom forsikringstaker skulle blitt tilordnet innsparingen, ville

---

<sup>84</sup> Bjerke s. 267.

<sup>85</sup> OECD retningslinjenes kap. I C), x).

dette også medført inkonsekvens mellom CUP/SUP-metoden og kostpluss-metoden.<sup>86</sup> Tilsvarende må gjelde for kapitalinntekter som inntjenes ved å allokere premiene tilbake til konsernets drift gjennom konserninterne lån.

Et særlig spørsmål er om det er forsikringstaker eller captivet som skal tilordnes prisreduksjonselementet som fremkommer ved konsernets felles opptreden. Retningslinjene foreskriver ingen konkrete metoder eller løsninger for spørsmålet. Spørsmålet må løses ved en tolkning av § 13-1.

Armlengdeprinsippet, slik dette er nedfelt i OECD retningslinjene, har blitt kritisert for å ha innebygde mangler fordi den separate tilnærmingen kan overse stordriftsfordeler og den innbyrdes forbindelse mellom ulike aktiviteter som skapes av integrerte selskap i et konsern. Det erkjennes langt på vei at det ikke finnes allment aksepterte objektive kriterier for fordeling av stordrifts- eller integreringsfordeler mellom nærstående foretak.<sup>87</sup>

I Finasaken var et sentralt tvistepunkt om man skulle vurdere norske Finas forsikring isolert, eller om man måtte se hen til at også Finas operative søsterselskaper i andre land benyttet Brittany som sin forsikringsgiver.

Lagmannsretten la til grunn at konsernets felles opptreden, som ga Brittany tilgang på billigere reforsikring, måtte tillegges betydning i kostpluss anslaget. Retten fant at fordelene ved den felles opptreden, ”grupperabatten”, skulle fordeles forholdsmessig på Fina og de operative søstre. Lagmannsretten sluttet seg til byrettens formulering ”om at når man skal finne armlengdepris er det Finas binding til Brittany som skal tenkes bort, ikke samordningen med søsterselskapene.” Det ble pekt på at hvis Brittany hadde vært et uavhengig forsikringsselskap, ville den samlede styrke ved felles opptreden ha gitt en gunstigere forhandlingsposisjon enn om selskapet hadde opptrådt alene. I tillegg ga Agipdommen en viss støtte for at den felles opptreden må tillegges betydning.

Lagmannsretten tok ikke stilling til om captivet skulle godskrives noe for utvist bistand i forbindelse med samordningen. Denne bistand må etter mitt syn betraktes som verdiskapning på captivets hånd, uavhengig av interessefellesskapet og om forsikringstakers binding til captivet tenkes bort. Dersom captivet hadde vært et

---

<sup>86</sup> Bjerke s. 268.

<sup>87</sup> Pkt. 1.9. Mulige alternativer finnes riktignok i Kap. III, pkt. C.

uavhengig forsikringsselskap ville det ha opptrådt som et frontingselskap, og ha vært berettiget til en provisjon (flat-fronting fee).

### 3.4.3 Metodevalget

I prinsippet skal de ulike metodene OECDs retningslinjer gir anvisning på lede til samme resultat, nemlig ”korrekt” armlengdepris for den kontrollerte transaksjon. I praksis fremmer skattyter gjerne sine egne beregninger, basert på sammenligningsgrunnlag og metoder som avviker fra ligningsmyndighetenes beregninger.

Det er som nevnt valget mellom kostpluss-metoden (CP) og sammenlignbar ukontrollert pris-metoden (CUP/SUP) valget har stått imellom når det gjelder prising av captiveforsikringstjenester. Spørsmålet har aktualisert seg idet ligningsmyndighetene i den senere tid i større grad benytter kostpluss-metoden i sine beregninger. Et sentralt spørsmål blir derfor hvilken metode som skal legges til grunn i det enkelte tilfelle. Hvilke momenter og kriterier er bestemmende for metodevalget?

Sktl § 13-1 gir ingen veiledning for spørsmålet og OECDs retningslinjer angir heller ikke et klart hierarki av prinsipale og subsidiære metoder.

Den sentrale avgjørelsen når det gjelder metodevalget er Finadommen. Hovedspørsmålet i saken var om kostpluss-metoden eller CUP/SUP-metoden skulle anvendes for å finne den konkrete armlengdeprisen.

I Finadommen hadde ligningsmyndighetene, i henhold til sktl (1911) § 54 1.ledd, redusert oljeselskapet Fina Exploration Norway S.A. (Fina) sitt påståtte fradrag for premier betalt for forsikring for fysisk skade, avbruddsforsikring m.m.

Finas forsikring var tegnet i frontingselskapene AIRCO og AFIA, fra 1985 i Storebrand-Norden Reinsurance Company Limited. Polisene ble 100% reforsikret i konsernets captive, Brittany Insurance Company Limited (Brittany). Finas risiki ble videre reassurert, hovedsakelig gjennom OIL og via en såkalt ”wrap around”- polise i reforsikringsmarkedet.

Lagmannsretten drøftet først metodevalget på generelt grunnlag. Da metodevalget ikke omtales i § 54. 1. ledd, ble bestemmelsen tolket i lys av OECDs retningslinjer. Lagmannsretten oppfattet retningslinjene slik at ”under ellers like

forhold, dvs hvor forholdene ligger like godt til rette for bruk av CUP-/ SUP-metoden som andre metoder – har CUP-/ SUP-metoden forrang.”<sup>88</sup>

Dette teoretiske utgangspunkt gir begrenset veiledning i den konkrete vurdering av hvilken metode som skal benyttes i sammensatte og kompliserte saker. Ifølge rettspraksis ser det ut til at metodevalget må avgjøres etter en helhetsvurdering der både faktiske omstendigheter og rettslige vurderinger vil kunne ha betydning.

Metodevalget synes langt på vei å være et praktisk spørsmål, der konklusjonen må ta hensyn til tilfellets fakta og omstendigheter og de ulike bevismateriale som er tilgjengelig.

Dersom CUP/SUP-metoden skal kunne anvendes, er det en forutsetning at det i det hele tatt finnes sammenlignbare forsikringspremier. Baker Hughesdommen, Rt. 1999 s. 1087 er her illustrerende. Skattyter hadde noe i retning av en monopolsituasjon, og det forelå dermed ikke noe marked der en kunne hente sammenligningsgrunnlag for CUP/SUP-beregninger.

Saken gjaldt prising av leieutgifter for tjenester utført på norsk sokkel. TNO utførte tjenestene, men leide utstyr fra morselskapet TUS i sin virksomhet. Det sentrale spørsmålet i saken var om den leie TNO betalte til TUS kunne aksepteres som innen armlengdes avstand. Ligningsmyndighetene hadde redusert utgiftene ut fra kostpluss-beregninger. Tvistepunktet var i hovedsak om kostpluss-metoden var anvendt riktig. Det ble imidlertid anført at ligningsmyndighetene måtte skaffe til veie opplysninger om markedsleie for utstyr som var sammenlignbart med det utstyret TNO leide.

Dersom flere metoder er anvendelige, må det avgjørende være hvilken metode som i tilfelle gir det mest pålitelige grunnlag for en konklusjon med hensyn til om en pris er markedsmessig eller ikke. Som påpekt forutsetter metodene ulike sammenligningsgrunnlag og er ømfintlige for ulike faktiske forskjeller. Dersom begge metoder i utgangspunktet kan anvendes, vil særlig vurderingen av påliteligheten av de skjønsmessige anslag i det faktiske grunnlag, være avgjørende.

Finadommen er her illustrerende. I Lagmannsrettens konkrete vurdering fant retten at forholdene lå bedre til rette for bruk av kostpluss-metoden enn for polise- sammenligninger. Samlet så retten det slik at de skjønsmessige anslag var færre og mindre kompliserte ved kostpluss-metoden enn ved

---

<sup>88</sup> Med henvisning til OECD retningslinjenes pkt. 2.7 og 2.9.

polisesammenligninger. I relasjon til polisesammenligninger pekte lagmannsretten særlig på at det var store forskjeller i forsikringsvilkår mv.

Skattyters opplysningsplikt, jf. lignl. § 1-2, kan være et ytterligere moment ved metodevalget. I skatteretten er hovedregelen at ”den avgiftspliktige må bære risikoen for et feilaktig faktum om han ikke gir opplysninger som han er pliktig til å gi eller har en oppfordring til å komme med, eller gir uriktige opplysninger...”, jf. Rt 1995 s. 1768.

I Baker Hughesdommen ble det lagt til grunn, på bakgrunn av opplysningsplikten, at skattyteren måtte fremlegge opplysninger som tilsa at ligningsmyndighetenes beregninger var uriktige. Innenfor opplysningsplikten er det således skattyter som må fremskaffe sammenligningsgrunnlag som godtgjør anvendeligheten og således valget av den enkelte metode.

OECDs retningslinjer åpner ytterligere for at metodevalget også kan ha praktiske ligningsadministrative og økonomiske grunner.<sup>89</sup> Det påpekes at dette må være helt unntaksvis der den ytterligere skatteinntekt som kunne oppnås ikke rettferdiggjør den kostnadmessige og administrative belastning forbundet med fastsettelse av en hensiktsmessig armlengdepris. Momentet vil nok kunne tillegges betydning i sammenheng med de andre momenter, kanskje særlig der skattyter har vært tilbakeholden med opplysninger.

---

<sup>89</sup> Pkt. 7.37 Dette vil neppe være holdbart som selvstendig argument, og det påpekes at ligningsmyndighetene neppe vil komme med en slik innrømmelse.

## Litteraturliste

- Aarbakke, Magnus Skatt på inntekt 4. utg. Oslo 1990
- Almvik, Fred-Ove m.fl. Bedriftsbeskatning i praksis, 2000
- Bjerke, Joachim M. Internprissetting, Oslo 1997
- Eckhoff, Torstein Rettskildelære 5. utg. (ved Jan Helgesen), Oslo 2000
- Eckhoff, T og Smith, Eivind Forvaltningsrett 6. utg. Oslo 1999
- Fossum, Espen Hansteen Captive i Oljeindustrien, MARIUS Nr. 114, Oslo 1986
- Gjems-Onstad, Ole Norsk Bedriftsskatterett, Oslo 2001
- Ommedal, Espen Internprising Revisjon og Regnskap nr. 1/2000 s. 65-66
- Selmer, Knut S. Forsikringsrett, 2 rev.utg. Oslo 1982
- Sollund, Stig OECD's retningslinjer vedrørende overføringspriser for multinasjonale foretak og skatteadministrasjoner, i Wilschow (red.) SFS, s. 119-132, 1997
- Skaar, Arvid A. Taxation Issues Relating to Captive Insurance Companies, Amsterdam 1998
- Skaar, Arvid A. Vertikal forsikring, Revisjon og Regnskap nr.2/99 s. 42-52 1999
- Syversen, Jan Fradrag for forsikringspremier til selskap i konsernforhold (captives), Skatterett -Tidsskrift for Skatt og avgift 1997 s. 305-343
- Zimmer, Fredrik (red.) Bedrift, Selskap og Skatt, 3. utg. Oslo 2001
- Zimmer, Fredrik Lærebok i skatterett 4. utg. 2001
- Skatterett -Tidsskrift for Skatt og avgift s. 163-165 1996



**Internett:**

OECDs Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations (norsk oversettelse):

<http://odin.dep.no/archive/finvedlegg/01/07/inter030.pdf>

Fløystadligningen/Ligningsbehandlingen 1989-93, 1997-1999, Klagekjennelser i 2001:

<http://www.ors.no/>

**Lovregister**

Skttl	1911 Lov om skatt av formue og inntekt (skatteloven) av 18. august nr. 8
Petrsktl	1975 Lov om beskatning av undersjøiske petroleumsforekomster m.v. av 13. juni nr. 35
Lignl	1980 Lov om ligningsforvaltning (ligningsloven) av 13. juni nr. 24
Rskl	1998 Lov om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) av 17. juli nr. 56
Skttl	1999 Lov om skatt av formue og inntekt (skatteloven) av 26. mars nr. 14

**Lovforarbeider**

Ot.prp.nr.26 (1980-1981)	Om lov om endringer i lov nr. 8 av 18. august 1911 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) mv.
NOU 1983:52 Vedlegg 16	Forsikring i Norge
Ot.prp.nr.86 (1997-1998)	Ny skattelov

## **Rettspraksis**

### **Høyesterett:**

Rt. 1937 s. 358 Treschow  
Rt. 1952 s. 122 Langstein  
Rt. 1981 s.256 Bjerke Pedersen  
Rt. 1987 s. 729 Bokreditt  
Rt. 1995 s. 124 Schlumberger  
Rt 1995 s. 1768  
Rt. 1999 s. 1087 Baker Hughes  
Rt. 2001 s. 1265 Agip  
Rt. 2002 s. 456 Hydro  
Rt. 2002 s. 798 CBK  
Rt. 2002 s. 1247 Amoco

### **Underrettspraksis:**

LRD-2000-01080 (Borgarting) Fina (påanket)  
Utv. 2000 s. 925 URD Statoil

## **Likningspraksis**

Klagenemda for oljeskatt – kjennelse 20. mars 1995, publisert PSK-19950320-C  
Utv 1997 s. 313 Sentralskattekontoret for storbedrifter, sak 1-1994-225LN